

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Bakalářská práce

**Migrace a média pohledem členů a příznivců
politické strany SPD**

Autor: Lukáš Kučera
Studijní program: B6107 Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.
Oponent práce: ThLic. František Burda, Th. D

Hradec Králové 2021

Zadání bakalářské práce

Autor:	Lukáš Kučera
Studium:	P16P0248
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Migrace a média pohledem členů a příznivců politické strany SPD
Název bakalářské práce AJ:	Migration and Social Media by members and supporters of the SPD political party

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se bude věnovat problematice migrace a médií pohledem voličů a členů SPD. Práce bude rozdělena do dvou hlavních částí. První část bude zaměřena na historii a typologii podobných politických stran v českém politickém systému. Dále bude rozebírat vývoj SPD, její ideologickou a pozičně-politickou náklonnost k levici či pravici. Druhá část bude věnována samotným voličům, či sympatizantům strany s kterými budou prováděny rozhovory zaměřené na jejich vnímání otázky migrace a médií. Cílem analýzy bude přesněji zachytit a pochopit názorové směřování voličů SPD a v transkulturní perspektivě se pokusit vykreslit možnosti překračování hranic mezi touto voličskou skupinou a ostatními částmi české společnosti.

BASTL, Martin, a kol. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. 1. vyd. Grada, 2011, 288 s. ISBN 978-80-247-3797-3 MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003, 655 s. ISBN 80-86598-45-4 RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. 1. vyd. Mladá fronta, 2003, 232 s. ISBN 80-204-1037-6 SYNDER, Timothy. *Tyranie: 20 lekcí z 20 století*. 1. vyd. Paseka prostor, 2017, překlad: Pokorný M., 120 s. ISBN 978-80-7432-838-1 ŠTICA, Petr. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, 2014, 104 s. ISBN 978-80-87853-20-7.

Garantující pracoviště: **Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta**

Vedoucí práce: **Mgr. Petr Macek, Ph.D.**

Oponent: **ThLic. Petr František Burda, Th.D.**

Datum zadání závěrečné práce: **6.10.2017**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením Mgr. Petra Macka, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11.7.2021

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval všem, kteří mi byli inspirací a podporou ve studiu, děkuji členům akademické půdy a své rodině. Děkuji zejména členům Katedry kulturních a náboženských studií Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové za veškeré znalosti a předané zkušenosti. V závěru bych také poděkoval mému vedoucímu práce Mgr. Petrovi Mackovi, Ph.D. za trpělivost, cenné rady, vstřícný přístup a odborné vedení při konzultacích a psaní mé bakalářské práce, ale i v průběhu studia.

Anotace

KUČERA, Lukáš. *Migrace a média pohledem členů a příznivců politické strany SPD*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. Počet stran: 54. Bakalářská práce.

Práce se věnuje problematice migrace a médií pohledem voličů a členů SPD. Práce se zaměřuje na historii a typologii podobných politických stran v českém politickém systému. Dále je rozebírán vývoj SPD, její ideologická a pozičně-politická náklonnost k levici či pravici. Druhá část práce je věnována samotným voličům SPD a sympatizantům strany, s kterými byly prováděny rozhovory zaměřené na jejich vnímání migrace a médií. Cílem analýzy bylo přesněji zachytit a pochopit názorové směřování voličů SPD a v transkulturní perspektivě se pokusit vykreslit možnosti překračování hranic mezi touto voličskou skupinou a ostatními částmi české společnosti.

Klíčová slova

migrace, migrační krize, média, populismus, uprchlíci, cizinci, společnost, politické strany, SPD

Annotation

KUČERA, Lukáš. *Migration and media through the gaze of members and supporters of the SPD political party*. Hradec Králové: Faculty of Education, Hradec Králové University. 2021. Number of pages 54. Bachelor's thesis

The thesis focuses on migration and media, from the members of SPD party point of view. Also it discusses the history and typology of the other political parties with similar political convictions in the Czech Republic's political system. Another discussed topic, is the development, of SPD party and it's ideological and position-political affection on the right and left-wing politics. The second part is dedicated to the SPD voters themselves and party supporters, who were asked about their perception of migration and the media. The main purpose of the analysis is to help us, to more accurately capture and understand political views, of some of the supporters and voters of SPD party and, a transcultural perspective, attemptict to outline possible ways and options of crossing boundaries between this constituency and other parts of the Czech society.

Klíčová slova

migration, migration crisis, media, populism, refugees, society, foreigners, political parties, SPD

OBSAH

ÚVOD	9
REŠERŠE	10
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY	12
1.1 POPULISTICKÁ RÉTORIKA.....	12
1.1.1 Nový populismus a jeho definice	12
1.1.2 Typologie populistických stran	13
1.2 EXTREMISMUS, RADIKALISMUS, XENOFOBIE.....	14
1.2.1 Extremismus	15
1.2.2 Radikalismus a xenofobie.....	17
2 VZNIK A VÝVOJ SPD	19
2.1 ÚSVIT PŘÍMÉ DEMOKRACIE	19
2.2 CHARAKTERISTIKA SPD A JEJÍ VZESTUP V POLITICKÉ SFÉŘE	20
2.3 TOMIO OKAMURA A JEHO POHLED NA DEMOKRACII A VLÁDNUTÍ	21
2.4 PODOBNÉ STRANY V ČESKÉ POLITICE	23
3 UMÍSTĚNÍ NA PRAVO-LEVÉM POLITICKÉM SPEKTRU	25
3.1 TYPOLOGIE PRAVICOVÝCH A LEVICOVÝCH STRAN.....	25
3.1.1 Charakteristika pravice a levice.....	25
3.1.2 Způsoby zařazování stran mezi levici nebo pravici.....	26
3.1.3 Krajní pravice a krajní levice.....	27
3.2 SMĚŘOVÁNÍ SPD V POLITICKÉM SPEKTRU	28
3.2.1 Směřování SPD dle médií.....	28
3.2.2 Směřování SPD dle zpráv MVČR	29
3.3 MIGRACE JAKO ZÁKLADNÍ BOD PROGRAMU	31
4 SPD A MÉDIA	34
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	36
5.1 CÍL VÝZKUMU.....	36
5.2 METODA VÝZKUMU	36
5.3 ETICKÉ ASPEKTY.....	38
5.4 ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	38
5.5 INTERVIEW A STRUKTURA OTÁZEK	39
5.6 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	41
6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	42

6.1	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
6.2	STRUČNÉ SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	46
7	ZÁVĚR	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
	SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH.....	54
	PŘÍLOHY	55
	PŘÍLOHA A: SEZNAM OTÁZEK A OKRUHŮ PRO RESPONDENTY	
	PŘÍLOHA B: TABULKA RESPONDENTŮ	

ÚVOD

Tato práce se věnuje politické straně Svoboda a přímá demokracie (SPD), jejím členům i příznivcům a vybraným tématům z programu strany. Jedním z hlavních pojmů využívaných v práci je téma migrace, které je pro SPD prioritní a které velmi často využívají k prezentaci, získání preferencí i diskusi v médiích a na různých platformách. Hlavním cílem práce je zjištění možností překračování obecně přijímaných hranic voličské skupiny SPD se další společností.

České politické hnutí, které bylo založeno v roce 2015, vzbuzuje nejen mezi politiky, ale i v široké veřejnosti často velmi různé emoce. Jako každé hnutí má ve společnosti více či méně příznivců, stejně tak ale může mít mnoho odpůrců. Pro tuto práci byli důležití právě příznivci hnutí Svoboda a přímá demokracie a jejich vnímání migrace. SPD vyvolává protichůdné emoce, tak i její zařazení na pravolevém spektru je sporné. Téma politické strany SPD, ale i jejich mediální příspěvky jsou v současnosti společností velmi sledované a diskutované.

Problematika migrační krize je jedním z aktuálních témat, které je diskutováno napříč společenskými vrstvami, ale i napříč jednotlivými státy a nadnárodními uskupeními. Ačkoli náznaky evropské migrační krize můžeme datovat od roku 2009, kritickým rokem, který zasáhl Evropu, potažmo evropský kontinent, je až rok 2015. V tomto roce přišla diametrálně intenzivnější vlna uprchlíků. Vyvrcholení krize pro Evropu bylo reakcí na probíhající ozbrojené konflikty na území Blízkého východu a dalších zemí, kdy se lidé za vidinou bezpečí vydávali do Evropy. Nicméně příliv migrantů vzbuzuje ve společnosti mnohdy negativní emoce a často je vkládáno do souvislosti se strachem o vlastní bezpečnost, a to pod hrozbou terorismu. Potřeba jednotlivých států vypořádat se s touto situací si žádala hledat řešení a východiska na vyšší úrovni než pouze na úrovni vlastního státu. Proto byly Evropskou unií, jakožto společenstvím suverénních států, za účelem vzájemné pospolitosti a solidarity pro dosažení vzájemného soužití, zavedeny přerozdělovací programy pro uprchlíky s cílem předejít konfliktům a možným válkám. Tyto kroky ovšem nebyly přijaty všemi dosavadními členy, čímž dochází v otázce migrace a přijímání uprchlíků k názorovému rozdělení. Toto názorové rozštěpení se pak reflektuje i na úroveň konkrétní společnosti daného státu. Ve státním systému ČR tak mohou nalézat silnou oporu pravicová politická hnutí s populistickými tendencemi, která prezentují jasný nesouhlas s přijímáním jakýchkoli uprchlíků a názorově rozdělenou společnost

využívají pro získání moci a vlastní zisku. Migrace je jedním z hlavních témat této práce vzhledem k tomu, že se jedná o zásadní bod programu právě analyzované politické strany SPD.

V teoretické části práce je v první kapitole představen úvod do zkoumané problematiky. V této kapitole je uvedena rešerše zdrojů, kterými byly publikací, odborné články i internetové zdroje. Následně byly definovány a přiblíženy důležité související pojmy, jako například populismus, radikalismus, extremismus. Druhá kapitola se věnuje vybrané politické straně SPD, a to jak z pohledu historického vývoje, tak i z pohledu charakteristických rysů strany a jejího vzestupu v politické sféře. Závěr druhé kapitoly představuje podobné strany, které v české politice působí či působily. Třetí kapitola je věnována umístění SPD na pravolevém politickém spektru. Kapitola se také zabývá samotnou typologií pravicových a levicových stran, následně mezi ně je zařazena SPD a v závěru kapitoly je představen hlavní bod programu strany, kterým je téma migrace. Čtvrtá kapitola uzavírá teoretickou část práce a stručně představuje SPD z pohledu médií.

Praktická část práce se zaměřuje na názory členů a příznivců SPD na téma migrace a media. Bylo využito metody kvalitativního výzkumu, konkrétně polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly provedeny s respondenty, kteří jsou voliči nebo sympatizanti SPD. Hlavním tématem rozhovorů byla migrace a média s cílem přesně zachytit a pochopit názorové směřování. Cílem praktické části je pokusit se v transkulturní perspektivě vykreslit možnosti překračování hranic voličské skupiny se ostatní společností.

V práci jsou využity metody rešerše, analýza, explanace a kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru. V teoretické části je využita rešerše dostupných zdrojů, analýza textu a explanace. Teoretická část je jakýmsi uvedením do problematiky a propojení obou témat, kterými jsou jak migrace, tak i populismus a konkrétní vybraná strana SPD. V praktické části je využito především kvalitativního výzkumu, který bude proveden formou rozhovorů.

Rešerše

Pro účely této práce jsou využity zejména odborné publikace, články a komentáře v tiskovinách a internetové zdroje, jako například webové stránky Ministerstva vnitra ČR nebo oficiální webové stránky analyzované politické strany SPD.

Z odborných publikací je využita kniha autora Miroslava Mareše, která se věnuje přehledu české ultrapravicové strany, historickému kontextu i aktuálním otázkám.¹ Krajní pravici, ale také krajní levici v České republice se věnuje kniha autora Bastla.² Tématem extremismu, které je se stranou SPD často spojováno, se věnují další autoři v dílech využitých v této práci. Jedná se například o autory Danicse³ nebo Harváta, kteří dané téma přibližují, definují, ale i dále v širších souvislostech rozvíjí.⁴ Jsou využity také publikace věnující se problematice migrace, která je ústředním tématem strany SPD. Jedná se o například o autora Petra Štice⁵ nebo autory Barša a Baršová.⁶ Využita je také publikace Úsvit přímé demokracie, vydaná samotným vůdcem strany, Tomiem Okamurou.⁷ V práci jsou tedy využity jak primární zdroje, tak i knihy vybraných autorů a další knihy i odborné články.

¹ MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003, 655 s. ISBN 80-86598-45-4

² BASTL, Martin. Krajní pravice a krajní levice v ČR. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3797-3.

³ DANICS, Štefan. Extremismus hrozba demokracie. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X.

⁴ HARVÁT, Jan. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

⁵ ŠTICA, Petr. Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, 2014, 104 s. ISBN 978-80-87853-20-7.

⁶ Baršová, Andrea – Barša, Pavel: Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. *Středoevropské politické studie*, 8(2–3), 384–388. Získáno z <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4188>

⁷ OKAMURA, Tomio a Jaroslav NOVÁK VEČERNÍČEK. *Umění přímé demokracie: kam dál, Česko?*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1963-5.

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY

1.1 Populistická rétorika

1.1.1 Nový populismus a jeho definice

Populismus je jedním z důležitých témat této práce, neboť právě za populistickou stranu je mnoha odborníky SPD označována. Někteří autoři, zabývající se takzvaným „novým“ či soudobým populismem, uvádí, že se nový populismus začal rozvíjet v osmdesátých letech minulého století. Tento nový populismus se od předchozího lišil zejména příčinami a okolnostmi svého vzniku. Nový populismus se objevil za podmínek, které usnadňovaly rozmach populistické strategie, což souvisí s posilováním rolí politických vůdců na úkor politických stran. Důležitý pro rozmach populismu ale byl i sílící vliv médií na politický život. Nedůvěra populistů k současné evropské demokracii ale pramení zejména z jejich negativních aspektů. Populisti se například vymezují vůči korupci, byrokracii a dalším aspektům. Vzhledem k uvedeným informacím není snadné populismus definovat, proto také neexistuje jednotná definice, kterou by využívali všichni autoři.⁸

Populismus je využíván v rámci demokracie a demokratických nástrojů. Populismus nevystupuje proti demokracii jako takové, ale jen proti jejím vybraným „nefungujícím“ aspektům. Mezi demokracií a populismem tedy existují značné rozdíly, ovšem definice na základě poukazování hlavních rozdílů je velmi problematická. Hrozí, že vykreslením kontrastů pouhým stranickým způsobem získáme příliš jasný normativní obrázek.⁹ Populismus posuzovaný v rovině *politics* (problematika způsobu dobývání a vykonávání politické moci) vykonává populist, který určitým způsobem hraje politickou hru ve jménu cílů, programu či hesel. Populista chce tedy získat politickou moc prostřednictvím vytváření protikladů, vždy v černobílém porovnání „dobra a zla“. Takto pojatý populismus je založený na všeobecné demagogii, principu vůdcovství a odporu k postupům zastupitelské demokracie.¹⁰

⁸ KUBÁT, Michal, Martin MEJSTRÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5. S. 20-21.

⁹ MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Přeložil Markéta HOFMEISTEROVÁ. Praha: Dybbuk, 2017. ISBN 978-80-7438-183-6. S. 104.

¹⁰ KUBÁT, Michal, Martin MEJSTRÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5. S. 22-23.

Politický slovník populismus definuje jako politický přístup založený na snaze oslovit běžného občana, který je přesvědčen, že vláda jeho zájmy přehlíží. Za první populistická hnutí označuje slovník již staré Římany, jako byl například Julius Caesar.¹¹

Aktéry populismu jsou lid, elita a vůdce. Ostatně již výraz „populismus“ je odvozen od „populus“, tedy lid. Populismus chápe lid jako suveréna a zdroj veškeré moci. Lid má nejvyšší hodnotu, je jednolitým hromadným aktérem, nositelem kolektivního vědomí. Opakem pozitivně hodnoceného lidu jsou z pohledu populisty elity, tedy menšinová aktéři s kolektivním vědomím. Elity jsou zkažené skupiny lidí usilující o ničení lidu nebo vládnutí na jeho úkor. Důležitou úlohu v populismu hraje vůdce, který ale musí být „jedním z lidu“, který se staví proti zkaženým elitám.¹² Vůdce by měl být charismatický a v případě populismu striktně nabízí dvě strany: dobro a zlo, přítel nebo nepřítel, a podobně.¹³

1.1.2 Typologie populistických stran

Populistické strany se v základním členění dělí na identitárně populistické a parciálně populistické. Identitárně populistické strany jsou takzvané protestní, které mají populismus jako svůj hlavní program. Tyto strany odmítají jen zvolené vládní představitele a odmítají krajní označení za pravici nebo levici. Parciálně populistické strany představují zejména ty radikálně pravicové strany, které mají populismus jako jednu z mnoha částí programu.¹⁴

Populismus je ale možné dělit podle více kritérií, například podle vývoje v čase. Z historického pohledu je často populismu dělen na klasický a soudobý (nový). Do klasického populismu patří severoamerický populismus 19. století, nebo rétorika Ku-klux-klanu ve 20.

¹¹ Politický slovník. Populismus a politik populista [online]. 2021 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/politické-myslení/populismus-a-politik-populista/>

¹² KUBÁT, Michal, Martin MEJSTRÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5. S. 19.

¹³ BEZIO, Kristin M.S. and George R. GOETHALS. *Leadership, Populism, and Resistance*. UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2020. ISBN 978-1-78898-925-2. S. 172.

¹⁴ Politický slovník. Populismus a politik populista [online]. 2021 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/politické-myslení/populismus-a-politik-populista/>

století. Soudobý populismus je často spojován například s rozvojovými státy po pádu kolonialismu a objevuje se tedy od druhé poloviny 20. století.¹⁵

Autory bývá často využívána klasická typologie Margaret Canovan, která dělí populismus na agrární a politický. Agrární neboli historický populismus podle Canovan představují tři další typy: farmářský radikalismus (USA), agrární lidové strany (východní Evropa) a socialistický agrarismus (Rusko). Politický populismus obsahuje čtyři další typy: populistická diktatura (Argentina, Perón), populistická demokracie (dovolávání se referend), reakční populismus (Alabama, G. Wallace), populismus politiků (snaha o přilákání nižších vrstev). Taguieffova typologie člení populismus na dva typy: populismus protestu (sociální, vymezující se vůči zlým politickým, ekonomickým i sociálním elitám, naproti poctivému lidu) a sociální populismus. Další typologie A. Pelinky uvádí, že populismus může být „horní“, kdy elity ovládají masy, nebo naopak „spodní“. Členit se může populismus také na inkluzivní (populisté usilují o začlenění do vyloučených sociálních tříd) a exkluzivní (chápání lidu jako kulturně stejnorodé skupiny).¹⁶ Autorovi této práce je blízká zejména Taguieffova typologie, kdy v současnosti vidíme mnoho příkladů populismu protestu (např. protest vůči migrantům, nebo v případě Brexitu to byly časté protesty proti EU jako „zkažené instituci“).

1.2 Extremismus, radikalismus, xenofobie

Populistické politické strany často využívají takových aktivit a myšlenek, které spadají do kategorií radikalismu, xenofobie nebo extremismu či dokonce nacismu. V českých podmínkách, kdy se země po roce 1989 otevřela demokracii, vstoupily na naše území nové jevy, které zde dosud nebyly rozšířené. Jednalo se také o nárůst protestních hnutí, politického radikalismu a extremismu.¹⁷

¹⁵ KUBÁT, Michal, Martin MEJSTŘÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5. S. 16.

¹⁶ KUBÁT, Michal, Martin MEJSTŘÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5. S. 16-17.

¹⁷ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6. S. 7.

Radikalismus a extremismus jsou pojmy, které jednak mohou být mezi sebou společností zaměňovány, ale navíc jsou v médiích velmi často spojovány s dalším velmi aktuálním tématem, kterým je terorismus.¹⁸ Terorismus pochází z latinského *terrere*, tedy ve významu „strašit, vyděsit“. Tento termín prošel v historii vývojem a mnoha významy. V 19. století byl za teroristu označován ten, kdo ve jménu státu prováděl masové násilí, postupně byl teroristou chápán člověk, který páchal násilí vůči státu a občanům. V současnosti jsou všechny definice terorismu založeny na tom, že hlavním cílem teroristy je budit strach, vyvolaným zejména napadáním osob na veřejnosti.¹⁹ Terorismus byl stručně vysvětlen, ale nejedná se o hlavní téma pro tuto práci, proto je dále pozornost věnována zejména extremismu a radikalismu.

1.2.1 Extremismus

Samotný termín *extremismus* nemá jednotnou definici používanou všemi autory. Problematické také je, že extremismus bývá ve společnosti někdy zaměňován s radikalismem. Latinský pojem „extrém“ znamená „nejkrajnější“ a v politické teorii by tedy označoval takovou pozici, která je nejvíce na politické škále vzdálená od středu. Extremismus je ale v současnosti chápán nejen jako ideologie na kraji spektra, ale v podstatě jako jakákoliv ideologie či aktivita směřující zcela proti současnému systému, který má být úplně nahrazen systémem novým.²⁰

Extremisté obecně věří v existenci absolutní pravdy, kritizují veškeré stávající systémy, nereálně hodnotí politickou situaci a využívají populismus. Společenské problémy extremisté konfrontují se státní správou, odmítají zastupitelskou demokracii a v mnoha případech to bývají zastánci konspiračních teorií.²¹

Extremismus je dalšími autory definován jako taková ideologie, která směřuje proti aktuálnímu politickému systému a za jediné možné řešení považuje nahrazení vlastní alternativou. Extremismus je v základním dělení členěn na levicový (anarchisté nebo

¹⁸ SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8. S. 8.

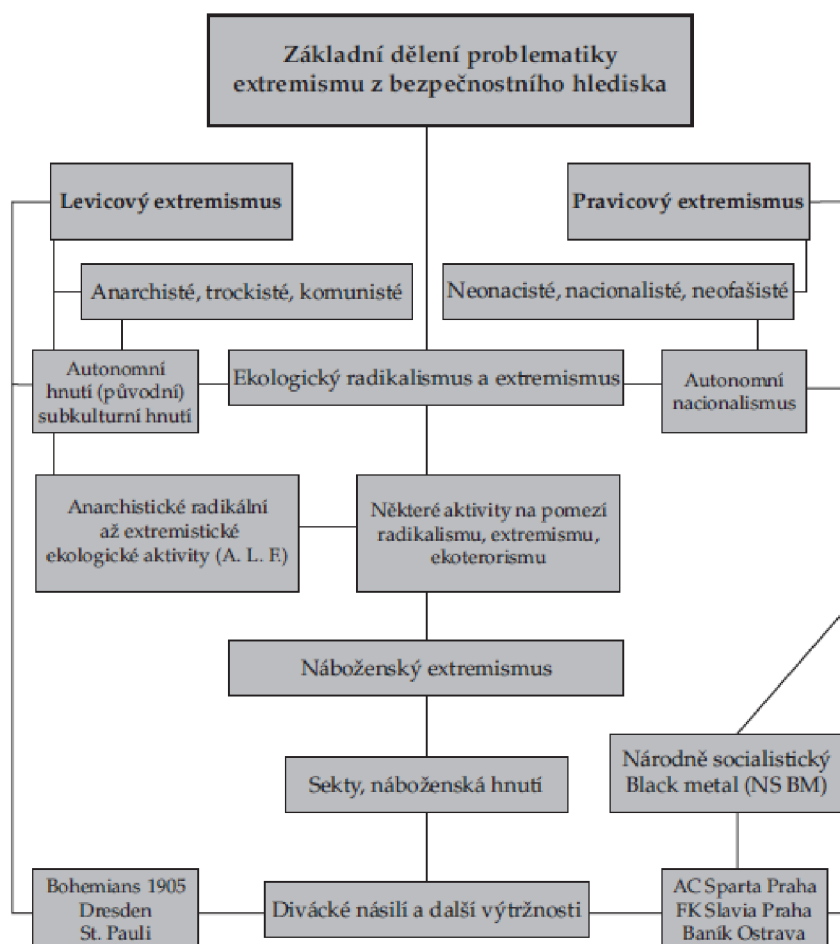
¹⁹ *Světový terorismus: encyklopedie*. Praha: Svojtka & Co., 2001. ISBN 80-7237-340-4. S. 8.

²⁰ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6. S. 9.

²¹ DANICS, Štefan. *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X. S. 32.

komunisté) a pravicový (například nacionalisté nebo neonacisté). Níže přiložený obrázek názorně ukazuje dělení problematiky extremismu z bezpečnostního hlediska, včetně konkrétních příkladů extremistických skupin.²²

Obrázek 1 - Základní dělení extremismu na levicový a pravicový

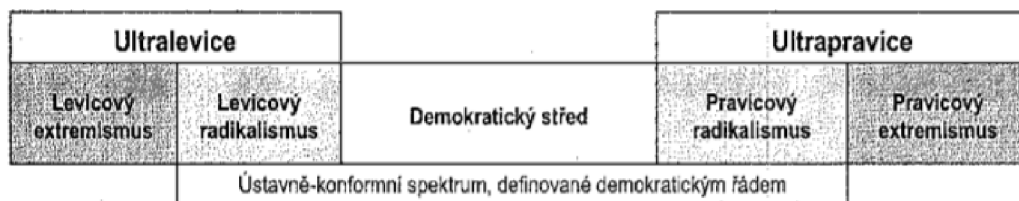
Zdroj: (Lebeda, 2013, s. 9).

Autor Mareš přidává model extremismu, kde je znázorněn i radikalismus. Z obrázku je patrné, že základní krajní dělení extremismu je na levicový a pravicový. Extremismus je vždy

²² LEBEDA, David. *Úvod do problematiky extremismu: příručka pro pedagogy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-394-4. S. 8-10.

na kraji politického spektra, přičemž radikalismus bývá mnoha autory řazen mezi extremismus a demokratický střed.²³

Obrázek 2 - Model extremismu

Zdroj: (Mareš, 2003, s. 33).

1.2.2 Radikalismus a xenofobie

Stejně jako extremismus, tak i radikalismus má svůj původ v latině, konkrétně v pojmu *radix*, významově „kořen“. Radikalismus je tedy jednání či názor směřující „ke kořenům“. ²⁴

Radikalismus hlásá reformu, na rozdíl od extremismu nepožaduje celé nahrazení demokratických systémů, ale jen jeho částí. ²⁵

Radikalismus je převzatým pojmem, který se ani nevyskytuje v české legislativní úpravě. Pro typologii radikalismu se tedy podíváme do zahraničních zdrojů. Americké Centrum pro prevenci radikalizace vedoucí k násilí uvádí, že radikalizace, které vedou k násilí, mohou mít různé formy v závislosti na kontextu a časovém období. Radikalismus může být dělen na pravicový, levicový, politický, náboženský a radikalismus jednoho problému. Pokud se radikalismus stane násilným, jedná se už o extremismus, který může být dělen obdobným způsobem. ²⁶

²³ MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4. S. 33.

²⁴ CHARVÁT, Jan. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6. S. 10.

²⁵ SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8. S. 46.

²⁶ Centre for the Prevention of Radicalization Leading to Violence. Type of Radicalization [online]. 2019 [cit. 5.6.2021]. Dostupné z: <https://info-radical.org/en/types-of-radicalization/>

Xenofobie je odvozena z řeckého *xénos* (cizinec) a *phobia* (strach), znamená tedy nepřátelství vůči cizincům. Xenofobie je odmítavým postojem vůči odlišným jednotlivcům nebo i skupinám, ať už se jedná o odlišnosti sociální, náboženské, ekonomické či kulturní. Ve společnosti bývá xenofobie používána jako synonymum rasismu, ale to je velmi nepřesné.²⁷

Xenofobie tedy může být definována jako posuzování jiných na základě tradice své národnosti nebo etnické skupiny. Je to psychický pocit, ze kterého mohou vznikat rasismus, fašismus nebo nacionalismus.²⁸

Z výše uvedeného textu vyplývá důležitá otázka, zda je populismus nutně vždy také extremismem. Pokud budeme vycházet z definice extremismu, pak populismus nemusí být současně extremismem. Populismus sice může vykazovat extremistické znaky, ale nemusí vždy splňovat kompletní podmínky pro extremismus. Konkrétně v případě SPD se jedná o populisty a dle definice ne o extremisty. Přestože SPD vybrané výrazy a formy extremistické rétoriky převzalo, o extremistickou stranu se nejedná.

²⁸ IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Praha: Grada, 2005. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1212-1. S. 32.

2 VZNIK A VÝVOJ SPD

Politická strana SPD celým názvem Svoboda a přímá demokracie původně byla dříve stranou Úsvit přímé demokracie. Bližší informace a historický kontext uvádí následující podkapitola.

2.1 Úsvit přímé demokracie

Úsvit přímé demokracie vznikl v roce 2013 jako politické hnutí Tomia Okamury. Hnutí vzniklo s cílem kandidatury do parlamentních voleb. Přesný název v roce 2013 při vzniku strany zněl „Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury“, přičemž tento název byl po roce působení na politické scéně upraven na zkrácené „Úsvit přímé demokracie“. Marketingoví odborníci uvádí, že právě Úsvit přímé demokracie ukázal, jak je možno využít popularitu osobnosti, v tomto případě Tomia Okamury, a strategii populismu, která slíbí, že napraví všechny negativní aspekty demokracie. Odborníci popisují, že vůdce Úsvitu přímé demokracie téměř na všechny dotazy v politických debatách odpovídal nutností referenda, přesto získal velké množství voličů, do té doby nespokojených s jinými stranami. Malé hnutí s méně než 10 členy slavilo velký úspěch, když získalo 14 mandátů v poslanecké sněmovně. V roce 2013 se dokonce podle agentury STEM stal Okamura nejoblíbenějším českým politikem, za ním následovali Andrej Babiš a Bohuslav Sobotka.²⁹

Hnutí tedy bylo ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 velmi úspěšné. Následoval rok 2014 a volby do Evropského parlamentu. V programu Úsvitu bylo mimo jiné uvedeno, že strana bude usilovat o tyto body: posílení postavení České republiky, posilování národní suverenity; zpřísnění podmínek pro imigranty. V programu bylo doslova uvedeno, že v naší zemi „nechceme náboženské fanatiky“. Další body programu byly: zjednodušení byrokratické zátěže ze strany Evropské unie; podpora společné evropské obranné politiky; přísnější kontrolování kvality potravin v rámci Evropské unie; spravedlivější rozdělování financí z evropských fondů směrem k českým zemědělcům; podpora společných vědeckých

²⁹ BAČUVČÍK, Radim. *Mládi a zralost v marketingové komunikaci*. Zlín: VeRBuM, 2014. Protipóly marketingové komunikace. ISBN 978-80-87500-50-7. S. 85-86.

projektů i boje se zločinem; podpora všech slušných občanů, od seniorů, rodin, až po pracující obyvatele a zdravotně znevýhodněné osoby; odmítání přijetí eura bez referenda; odmítání připojení Turecka a Ukrajiny k EU, a další body.³⁰

V červnu 2014 tedy Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury zkrátil svůj název na Úsvit přímé demokracie. Součástí žádosti o přejmenování byla také změna stanov, která obsahovala například změnu způsobu získávání nových členů hnutí. Jméno Okamury v názvu hnutí bylo počáteční marketingovou strategií. Nově už podle vůdce strany nebylo toto nutné, navíc hnutí přešlo na takzvané dvoustupňové členství. V takzvaném prvním stupni mohli být příznivci hnutí členy poradních orgánů i komisí. Až se jejich práce osvědčí, teprve poté se mohli stát právoplatnými členy. V té době mělo hnutí celkem devět členů.³¹

V roce 2015 poslanec Okamura a poslanec Fiala hnutí opustili a založili hnutí nové, nazvané Svoboda a přímá demokracie (SPD), které je předmětem následující kapitoly.

2.2 Charakteristika SPD a její vzestup v politické sféře

SPD bylo založeno v květnu 2015, protože z původního hnutí Úsvit Tomio Okamura odešel především kvůli sporům ohledně hospodaření. Přípravný výbor nově založeného SPD hnutí měl tři členy, v čele stál Tomio Okamura.³²

Politický program SPD navázal na program Úsvitu. Obsahuje deset základních bodů: nebýt „provincií“ EU, ale být suverénní zemí; umořování dluhů, prosazování ústavní dluhové brzdy se švýcarským příkladem dobré praxe; revize nefunkčního sociálního systému, který není pro pracující a slušné lidi motivující; prosazování funkčního demokratického státu, kde se občané mohou dovolat svých práv; přísnější pravidla pro boj proti lichvě; vytváření nových pracovních míst a podpora podnikatelů; nezvyšování daní; prosazování zákona o prokázání

³⁰ Euractiv. Úsvit představil eurokandidátku i program, chce referendum o euru a zpřísnění imigrace [online]. 2014 [cit. 18.6.2021]. Dostupné z: Úsvit představil eurokandidátku i program, chce referendum o euru a zpřísnění imigrace – EURACTIV.cz

³¹ Novinky. Úsvit přímé demokracie: Program pro květnové EU volby [online]. 2014 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/usvit-uz-nejde-tomia-okamury-jeho-jmeno-z-nazvu-zmizi-229972>

³² Lidovky. Poslanci Okamura a Fiala odešli z Úsvitu. Zakládají nové hnutí [online]. 2015 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/okamura-a-fiala-odesli-z-usvitu-a-zakladaji-nove-hnuti.A150505_115221_In_domov_ELE

původu majetku; podpora osobní i trestní odpovědnosti politiků; radikální změna politického systému a přímá demokracie, možnosti referend.³³

Agentura STEM pravidelně zveřejňuje statistiky volebních preferencí. Hnutí vzniklo v polovině roku 2015 a v září 2015 se již poprvé objevilo ve volebních preferencích voličů. V tomto měsíci bylo velmi silné postavení dvou hlavních stran, ANO a ČSSD, ale malé strany svou pozici ztrácely. Jedinou výjimkou, kdy bylo menší hnutí úspěšné, bylo právě Svoboda a přímá demokracie s téměř 4 % podporou veřejnosti. V listopadovém výzkumu ale SPD získalo jen 2,5 %, což byl výzkum provedený ještě před pařížským teroristickým útokem. V dalším prosincovém průzkumu mělo SPD 2,7 %, další nárůst byl v lednu na hodnotu 3 %. Několik měsíců se preference držely okolo 3 %, až ke konci roku 2016 preference narostly na 5 %. V říjnu 2018 už se jednalo o 7 %. Později už ale preference padaly na zhruba 4 %. Od konce roku 2018 postupně preference dále klesaly.³⁴ V letech 2015-2018 ale voličská základna SPD opět rostla, dokonce se se ziskem vyšším než 10 % zařadila k silným stranám sněmovny.

35

2.3 Tomio Okamura a jeho pohled na demokracii a vládnutí

Tomio Okamura, který nejprve vedl Úsvit přímé demokracie a později i hnutí Svoboda a přímá demokracie, je velmi charakteristickým politikem v české moderní historii. Zřejmě žádná jiná politická strana nebyla se svým zakladatelem propojená tak jako zmíněná dvě hnutí.³⁶

Tomio Okamura se narodil v roce 1972 v Tokiu české matce a japonsko-korejskému otci. Dětství prožil asi do deseti let v Japonsku. V roce 2010 se podílel na biografické knize,

³³ SPD. Politický program SPD [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>

³⁴ STEM. Stranické preference [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/category/stranicke-preference/page/3/>

³⁵ ČT24. Ostrý jazyk znovu zabral, Okamura přivedl po Úsvitu do sněmovny i SPD [online]. 2017 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2280226-ostry-jazyk-znovu-zabral-okamura-privedl-po-usvitu-do-snemovny-i-spd>

³⁶ ČT24. Ostrý jazyk znovu zabral, Okamura přivedl po Úsvitu do sněmovny i SPD [online]. 2017 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2280226-ostry-jazyk-znovu-zabral-okamura-privedl-po-usvitu-do-snemovny-i-spd>

kteřá se dostala mezi deset nejprodávanějších knih v České republice.³⁷ Do povědomí společnosti se Okamura dostal zejména jako mluvčí Asociace českých cestovních kancelářů a agentur. Stal se senátorem, kandidoval dokonce na prezidenta, ovšem neúspěšně, a své založené hnutí Úsvit přímé demokracie dovedl až do sněmovny. Po vyloučení z „vlastní“ strany založil další úspěšné hnutí.³⁸

Ve své knize Umění vládnout Okamura píše o tom, že dnes se lidé v podstatě dělí na dvě skupiny: ti, kteří kradou, a ti, kteří sice nekradou, ale bojí se otevřeně postavit zlodějům. Okamura píše, že „chyba je v nás“. Sám se tedy označuje nikoliv za politika, ale za jednoho z mnoha nespokojených občanů, jednoho z lidu. Od politiků se dokonce v knize jakýmsi způsobem distancuje, když píše, že „měli bychom každého starostu, zastupitele, ... hnát k odpovědnosti ... od politiků slýcháme...“.³⁹

Podle oficiálních webových stránek SPD prosazuje hnutí zejména zavedení přímé demokracie, kdy by se do řízení země mohlo zapojit více občanů. SPD zdůrazňuje tradiční hodnoty, jako pomoc zranitelným seniorům i rodinám s dětmi, kdy rodinou je tradiční svazek muže a ženy. Hnutí samo sebe označuje za vlastenecké a velmi často zdůrazňuje požadavek referenda o vystoupení z EU. Často také hovoří o tom, že evropská integrace povede k „řízení islamizací“ Evropy. Nelegální migrace je ostatně jedním z hlavních témat, kterým se strana profiluje.⁴⁰

V tomto případě se můžeme domnívat, že většina z programů SPD vyznívá populisticky, například přestože strana uvádí, že nechce šířit paniku, ani není xenofobní, celkový dojem z formulace problémů skutečně xenofobně vyznívá. SPD můžeme na základě zjištěných informací klasicky označit za skutečně typický příklad populistické strany, která se snaží své extremistické názory poněkud upravovat tak, aby za extremistické ve skutečnosti nemohly být označeny.

³⁷ OKAMURA, Tomio a Jaroslav NOVÁK VEČERNÍČEK. *Umění přímé demokracie: kam dál, Česko?*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1963-5. S. 112.

³⁸ ČT24. Ostrý jazyk znovu zabral. Okamura přivedl po Úsvitu do sněmovny i SPD [online]. 2017 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2280226-ostry-jazyk-znovu-zabral-okamura-privedl-po-usvitu-do-snemovny-i-spd>

³⁹ OKAMURA, Tomio a Jaroslav NOVÁK VEČERNÍČEK. *Umění přímé demokracie: kam dál, Česko?*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1963-5. S. 9.

⁴⁰ SPD. Politický program SPD [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>

2.4 Podobné strany v české politice

V této podkapitole jsou představeny podobné strany v kontextu české politiky. Tento úkol je ovšem poměrně nesnadný, neboť vyvstává otázka, co je „podobné“ straně SPD. Přímo se nabízí dvě varianty: podobnost v programu a také podobnost v úspěšnosti mezi voliči, tedy v rychlém růstu preferencí. Z obou těchto pohledů budou hnutí s podobnými aspekty porovnány.

Co se týká pohledu v podobnosti programu, v české moderní historii dosud nepůsobila žádná taková strana, která by se tolik vymezovala vůči migrantům, jako právě SPD. Migrace se sice v některých případech dostává i do programů politických stran, ale většinou z pohledu bezpečnosti a ochrany hranic. Výslovnou zmínku o integraci uprchlíků lze nalézt u KSČM, kteří jako problém označují „desítky milionů Afričanů“, nebo uvádí, že někteří uprchlíci se nemohou „hladce integrovat“. Jsou to ale spíše jen zmínky a nejedná se o tak široce a často řešené téma v médiích, jako je tomu v případě SPD. Znepokojení nad přijímáním radikálů vyjadřují i KDU-ČSL nebo ANO, ale jak bylo řečeno, ne v takovém kontextu, a tak často. Kvóty pro uprchlíky, které měly být povinné, odmítají všechny strany, kromě Pirátů, ale takový imigrantský postoj jako SPD, nemá žádná jiná strana.⁴¹

Co se týká jiné podobnosti programu, tedy populistické strategie, znaky populismu vykazuje například strana ANO. Hnutí ANO 2011 v čele s podnikatelem Andrejem Babišem získalo mnoho voličských hlasů jako nová strana. ANO bylo novým politickým subjektem, ale také jasně ideologicky profilovaným. Hnutí ANO před českými parlamentními volbami v roce 2013 bylo příkladem možnosti využití populistického marketingu v rámci předvolební kampaně.⁴²

⁴¹ Migrace online. Volby do Evropského parlamentu: Co říkají programy českých politických stran o integraci cizinců? [online]. 2019 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/volby-do-evropskeho-parlamentu-co-rikaji-programy-ceskych-politickych-stran-o-integraci-cizincu>

⁴² KUBÁNEK, Martin. Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské politické studie* [online]. 2016, XVIII(4), 319–353 [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: doi:10.5817/CEPSR.2016.4.319

Z pohledu rychlého růstu preferencí může být SPD porovnávána se zmíněnou stranou ANO 2011, která také zaznamenala rychlý nárůst voličských hlasů. Možno je také zmínit aktuálně novou stranu Přísaha – občanské hnutí Roberta Šlachty. Hnutí je v médiích velmi často označováno za populistickou stranu. Shodu s SPD vidíme též v rychlém nárůstu voličů. Robert Šlachta je také velmi viditelným vůdcem, který v lednu 2021 zahájil kampaň, v březnu získal v průzkumech 2 % preferencí a v květnu už 5 %. Populistickými rysy je zaměření se na témata, která je nutno změnit v jinak fungující demokratické společnosti, a to zejména pracovat na protikorupčních opatřeních a zákonech.⁴³

Závěrem je možno shrnout, že každá politická strana má svá specifika a charakteristické rysy a má různou historii. Není možné jasně stanovit, která strana byla nebo je podobná jako SPD, protože s každou stranou může mít SPD nějakou podobnou oblast. Přísaha Roberta Šlachty je ale SPD podobná v mnoha ohledech. Obě hnutí mají známého a charismatického vůdce strany, jsou médií často charakterizována jako populistická, obě jsou zaměřena na jedno populistické téma (SPD odmítáním migrantů, Přísaha bojem proti korupci), obě v průběhu krátké doby zaznamenala velký nárůst preference voličů. Obě hnutí také velice často využívají osobního kontaktu a schůzek, debat se svými příznivci.

⁴³ Hospodářské noviny. Pusťte Šlachtu do televize. At' těch pět procent voličů vidí, koho vlastně ve sněmovně chtějí [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66936610-pustte-slachtu-do-televize-at-tech-pet-procent-volicu-vidi-koho-vlastne-ve-snemovne-chteji>

3 UMÍSTĚNÍ NA PRAVO-LEVÉM POLITICKÉM SPEKTRU

3.1 Typologie pravicových a levicových stran

Jak již bylo v práci uvedeno, existuje takzvaný „střed“ politického spektra, pravice (s pravicovým extremismem zcela na kraji spektra) a levice (s levicovým extremismem na opačném kraji spektra). V historii jsou známé dlouhé spory o platnost a význam pojmů pravice a levice. Jedná se o pojmy často využívané zejména od dob Francouzské revoluce, nicméně jejich význam se v průběhu času měnil. Podle Laponceho má každá společnost pravici a levici, která není ve společnosti přítomná pouze ve velmi charakteristických případech, kterými jsou nedemokratické režimy nebo v občanská válka.⁴⁴

3.1.1 Charakteristika pravice a levice

Sociologická encyklopedie uvádí, že vznik této typologie politických stran se zrodil v roce 1789 ve francouzském Versailles v rámci ústavodárného shromáždění. Zatímco stoupci královské moci se usadili napravo od předsedajícího, stoupci parlamentu jako hlavního vykonavatele státní moc se usadili na stranu opačnou. Z takzvaného čtyř funkčního paradigmatu autora Parsona vychází odborníci, kteří říkají, že levice a pravice se dělí zejména na základě čtyř základních otázek: jak se kloní ke konfliktu mezi centrem a periferií, státem a církví, venkovem a průmyslem, a naposledy mezi vlastníky a dělníky. Pravo-levicová typologie je snahou shrnout řadu politických rozdílů v jeden kompletní znak.⁴⁵

Pravice obecně zastává názor, že každý jednatel má zodpovědnost sám za sebe, soukromé vlastnictví je nedotknutelné, souhlasí s volným působením tržních sil a má zájem o dominantní (horní) vrstvy společnosti. Naproti tomu levice významněji zasahuje do práv obyvatel, omezuje volnou hospodářskou soutěž, reguluje mnohé oblasti. Zájmy kolektivity mají přednost před právy jednotlivců. Sociálně i ekonomicky znevýhodnění občané jsou státem

⁴⁴ Centrum pro studium demokracie a kultury. Levice a pravice [online]. 2016 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/levice-pravice>

⁴⁵ Sociologická encyklopedie. Levice-pravice [online]. 2017 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Levice_%E2%80%93_pravice

chránění. Strany uprostřed politického spektra se zaměřují hlavně na široké vrstvy obyvatel, může se jednat o strany liberální nebo i například umírněné ekologické či křesťanské. Pravice i levice může být takzvaná „klasická“, případně na skutečném okraji politického spektra takzvaná „extremistická“. Extremisté, kteří byli v této práci definováni již v předchozích kapitolách, většinou požadují dodržování jediného principu, kterým může být vláda jednoho národa nebo jedné rasy. Konkrétně se může jednat o komunisty, ultralevici, anarchisty, nacionalisty nebo separatisty a další.^{46 47}

3.1.2 Způsoby zařazování stran mezi levici nebo pravici

Zařazení konkrétních politických stran do politického spektra je často velmi problematické, neboť v některých případech strana samu sebe může vidět poněkud odlišně v porovnání s tím, jak ji vidí odborníci či široká veřejnost jako voliči. Jedním z velmi zajímavých provedených projektů v této oblasti byl v roce 2016 takzvaný Politický kompas, do kterého se zapojily desítky tisíc osob. Respondenti v rámci projektu měli nakreslit politickou mapu podle vlastního přesvědčení. Podle tradičního dělení umísťovali dotazovaní ČSSD klasicky jako levici, ODS jako pravici. KDU-ČSL byla označována za konzervativní stranu, stranu Piráti hodnotili jako strana liberalistickou. Hnutí ANO a SPD byly řazeny různými dotazovanými velmi odlišným způsobem. Zde tedy široká veřejnost nemá na umístění těchto hnutí jednotný názor. SPD bylo často řazeno i mezi extremisty.⁴⁸

⁴⁶ Fakulta aplikovaných věd. Politické strany [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/>

⁴⁷ CHARVÁT, Jan. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6. S. 70.

⁴⁸ iDnes. Politická mapa podle čtenářů: Úsvit a ANO neuchopitelní, o KSČM máte jasno [online]. 2016 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/politicky-kompas-prvni-zjisteni.A160911_141109_domaci_jw

3.1.3 Krajiné pravice a krajní levice

Každá strana může sama sebe zařadit mezi levicové či pravicové strany. Jiný názor na zařazení mohou mít odborníci a jiný široká veřejnost. Největší pozornost je ale společnosti i médií v současnosti věnována právě krajním směrům, tedy krajní pravici a krajní levici.⁴⁹

Jednou z neznámějších krajně levicových stran je komunismus, který byl důležitou součástí politického spektra nejen v historii evropských zemí. Komunismus jako krajní levice se projevuje v různých ideových i organizačních formách. Konkrétními příklady komunismu jsou stalinismus (centralizovaný stát, udržování poslušnosti pomocí teroru, obhajoba stalinské éry), maoismus (důraz na čínskou dominanci i roli rolnictva v komunistickém státě) a další. V současnosti se komunismus projevuje například v Číně, Korejské lidové demokratické republice nebo Vietnamu či na Kubě.⁵⁰

Dalším velmi krajním směrem je anarchismus. Tento směr vychází z myšlenky, že všechno zlo je způsobeno popřením přirozenosti a zaváděním umělých institucí. Anarchie popírá vládu.⁵¹

Krajním směrem je také neonacismus, který je odkazem na dědictví totalitních režimů minulého století; navazuje na německý nacionální socialismus. Historická forma neonacismu, tedy nacismus, byla charakteristická zejména odmítáním liberalismu a demokracie, ale i odmítáním komunismu, principem vůdcovství, rasismem a antisemitismem. Neonacismus tyto rysy přejímá a prosazuje. Rozdíl mezi současným neofašismem a neonacismem je, že neofašismus vyznává silný stát založený na národnostní homogenitě, naopak neonacismus zdůrazňuje především rasu místo národní příslušnosti.⁵²

⁴⁹ BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-3797-3. S. 11.

⁵⁰ BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-3797-3. S. 15-16.

⁵¹ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0. S. 17.

⁵² BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-3797-3. S. 139.

3.2 Směřování SPD v politickém spektru

3.2.1 Směřování SPD dle médií

V médiích je SPD nejčastěji označována za pravicové hnutí, v některých případech dokonce za extrémní pravici. Některé názory SPD by sice skutečně mohly být pojímány jako pravicové, ale například jejich požadovaná referenda či zestátnění exekutorů nespádají pod agendu krajně pravicových stran. Jako důkaz lze uvést skutečnost, že značná část voličů SPD původně volila levicové ČSSD a KSČM. Někteří autoři tak shrnují, že SPD není možno zařadit do krajní pravice. Není ani pravicí jako takovou, ale není dokonce čistou levicí. Někteří ji označují za „propracovaný populismus“, který není možno řadit ani mezi pravici, ani levici.⁵³

Komentátor a politolog Jiří Pehe je jedním z těch autorů, kteří SPD bez výjimek přiřazují ke krajní pravici. Pehe dokonce uvádí, že v české parlamentní politice jsou dva zástupci krajní pravice, a to Trikolóra Václava Klause mladšího, a právě analyzovaná SPD. Také on ale uznává, že historické dělení na pravici a levici je již v současné době existence mnoha různých stran „umělé“.⁵⁴

Samotná SPD nesouhlasí s označením za pravici, ani s jiným umístěním v politickém spektru. Na svých oficiálních webových stránkách uvádí, že „falešné hry politických stran na levici a pravici“ jsou jedním z důvodů, proč se Česká republika potýká s krizí, vysokými daněmi i státními dluhy.⁵⁵

Důležité je také podat zprávu o tom, jak se k dané problematice staví oficiální instituce, vláda a ministerstvo vnitra. Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR) používá pro extremismus, kam spadají i krajní body politického spektra, definici vyhraněných ideologických postojů vybočujících z ústavních i zákonných norem. Podle ministerstva se extremismus vyznačuje netolerancí a útokem proti základním demokratickým principům

⁵³ Reflex. Je Okamurova SPD extrémní pravice? A je to vůbec pravice? [online]. 2017 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/volby-volby-2017/83517/je-okamurova-spd-extremni-pravice-a-je-to-vubec-pravice.html>

⁵⁴ Rozhlas Plus. Jiří Pehe: Dobrá zpráva – podpora pro krajní pravici i levici se nemění [online]. 2021 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jiri-pehe-dobra-zprava-podpora-pro-krajni-pravici-i-levici-se-nemeni-8450862>

⁵⁵ SPD. Politický program SPD [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>

(například proti účtě k právům člověka, proti svrchovanosti lidu i státu, proti ochraně menšin, a podobně).⁵⁶ SPD tedy podle definice extremismu není možné považovat za extremisty, tedy ani za krajně pravicové (či krajně levicové) strany. MVČR ve zprávě o extremismus na první čtvrtletí roku 2018 uvedlo, že tradiční extrémní pravici jsou Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) a Národní demokracie (ND). SPD byla ale ve zprávě diskutována v souvislosti s odkupem vepřína v Letňanech, kdy začali být policií prověřováni tři poslanci SPD, obviněn byl také Jaroslav Staník v souvislosti s rasistickými výroky.⁵⁷

V kompletní zprávě MVČR za celý rok 2018 ale bylo uvedeno, že SPD byla hlavním šířitelem projevů rasové, etnické i náboženské nenávisti. Tímto krokem měla dokonce předčít i tradiční krajně pravicové strany. Hnutí podle ministerstva zásadně sdílí manipulativní informace, které šíří na dezinformačních webech, a cílí na takové publikum, u kterého nepředpokládá ověřování pravosti informací.⁵⁸

V médiích jsou zprávy ministerstev často citovány, ale někdy bez kontextu. Hospodářské noviny například uvádí, že šíření nenávisti, které dříve bylo doménou krajní pravice, je nyní běžné i u jiných stran na odlišné straně politického spektra. Některá hnutí již v šíření nenávisti ve své četnosti i rozsahu předběhla tradiční krajně pravicové strany, přičemž tou hlavní, která nenávist šíří, je SPD. Šíření nenávisti napomáhají hesla využívaná stranou, a to například „Neumíš se chovat, nemůžeš s námi žít“.⁵⁹

3.2.2 Směřování SPD dle zpráv MVČR

Když se přímo podíváme do zpráv MVČR, nejnovější Zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na našem území byly zveřejněny za rok 2019. Pokud se tedy zaměříme

⁵⁶ Co je extremismus – Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 31-01-2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

⁵⁷ iDnes. Agendu extrémní pravice převzala SPD, píše vnitro ve zprávě [online]. 2018 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spd-ministerstvo-vnitra-zprava-extremismus-krajni-pravice.A180612_171121_domaci_jkk

⁵⁸ iDnes. Agendu extrémní pravice převzala SPD, píše vnitro ve zprávě [online]. 2019 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spd-ministerstvo-vnitra-zprava-extremismus-krajni-pravice.A180612_171121_domaci_jkk

⁵⁹ Hospodářské noviny. Šíření nenávisti přestalo být doménou krajní pravice. Podle studie ministerstva vnitra dominuje SPD [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66787140-sireni-nenavisti-prestalo-byt-domenou-tradicni-pravice-podle-studie-ministerstva-vnitra-dominuje-spd>

na poslední tři roky, zjistíme následující. Zpráva MVČR o extremismu za rok 2017 uvádí, že hlavními trendy byla fragmentace pravicových extremistů, neboť Národní demokracie (ND) ani Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) nezískávaly nové příznivce, jejich podpora i aktivita klesla. Naopak levicovým extremistům dominovala anarchistická scéna. Prostor v politické sféře, který byl dominantou tradiční extrémní pravici, začal být obsazován populistickými protiimigračními a protimuslimskými hnutími. Tato hnutí, byť je není možné zařadit ke krajní pravici, převzala extremistickou rétoriku. Nenávistné názory začala ve větší míře šířit i společnost. Pravicoví extremisté již přestali být hlavní hrozbou, naopak se touto hrozbou podle MVČR staly skupiny xenofobně populistické. Ministerstvo dále píše, že SPD svou kampaň založilo výhradně nad varováním před islamizací, čímž se stalo čtvrtým nejsilnějším politickým subjektem.⁶⁰

V další výroční zprávě MVČR za rok 2018 se uvádí, že nově kromě pojmu extremismu začíná ministerstvo využívat také termín „předsudečné nenávisti“. Je to reakce na skutečnost, že tradiční extremistické skupiny a jejich vliv slábne, ale jejich rétoriku přebírají jiné skupiny, které nelze označit za extremistické. Předsudečné jednání zahrnuje nesnášenlivost a její projevy, společenské předsudky. Konkrétně se může jednat o oslabování demokracie, šíření strachu, podněcování k nenávisti, využívání dezinformací a další. SPD je pak označena za stranu, která hrála hlavní roli v šíření rasové i náboženské nesnášenlivosti. Někteří členové strany byli velmi aktivní v šíření nenávisti proti muslimům, imigrantům i Romům. V roce 2018 pak probíhalo trestní řízení s Jaroslavem Baldou, příznivcem hnutí, který pokácel stromy na železnici. Záměrem Baldy bylo uvést jako pachatele islámské teroristy a ovlivnit tak veřejné mínění.⁶¹

Nejnovější zpráva MVČR o extremismu za rok 2019 uvádí, že společnost se dále polarizovala, ve virtuálním prostředí docházelo k nárůstu agresivity a šíření nenávisti. Útoky jsou vedeny na stále širší spektrum společenských skupin. Registrován byl i nárůst neonacistů, ale velmi zásadní roli na extremistické scéně hrála dezinformační média. V České republice je

⁶⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Výroční zprávy o extremismu a koncepcí boje proti extremismu [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

⁶¹ Ministerstvo vnitra ČR. Výroční zprávy o extremismu a koncepcí boje proti extremismu [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

riziko náboženské radikalizace. Zpráva zmiňuje útoky dezinformačního webu Aeronetu na SPD, ale také odsouzení bývalého tajemníka SPD za rasistické výroky.⁶²

Přestože je tedy SPD některými médii i částí společnosti vnímána jako krajní pravice, nevykazuje takové znaky, díky kterým by skutečně krajní pravici mohla být. Jak ale uvádí MVČR, politická scéna se změnila a pravicová rétorika extremistů je využívána i v rámci nových subjektů, které ale do skupiny extremistů nejsou řazeni.

3.3 Migrace jako základní bod programu

S problematikou zařazení SPD na politickém spektru souvisí také otázka, jaký je hlavní bod programu strany, a tím je migrace.

V České republice je z vládního pohledu migrace řešena Ministerstvem vnitra, jak na úrovni legislativní, tak i analytické a realizační. Ministerstvo uvádí, že migrace má jako komplexní a dynamický jev dopady na společenskou i ekonomickou oblast v České republice. Migrační politika by měla být vyvážená a flexibilní. Téma migrace se stává od dob globalizace celospolečensky diskutovaným jevem. Je tedy důležité, aby byly realizovány takové mechanismy, aby migrace byla efektivní a oboustranně výhodná. Strategie MVČR zmiňuje také migraci nelegální, která je hlavním předmětem zájmu SPD. Nelegální migrace je označována za jednu z hlavních výzev, kdy největší problém současnosti vznikl od roku 2014, kdy bez oprávnění vstoupily statisíce osob do EU v oblasti Středomoří. Některé státy čekal skutečně velký problém, ale Česká republika je v tomto ohledu výrazně stabilní, na rozdíl například od Itálie, Řecka nebo Maďarska.⁶³

SPD tedy o migraci hovoří pouze z pohledu nelegální migrace, kterou označuje za počátek konfliktu, který v konečném důsledku ohrozí samotnou Českou republiku. Islamizace, která podle SPD hrozí, je neslučitelná s českými (potažmo evropskými) demokratickými hodnotami. SPD dokonce na svých webových stránkách přímo odkazuje na webové stránky

⁶² Ministerstvo vnitra ČR. Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

⁶³ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Strategie migrační politiky České republiky. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-83-5.

Save Europe (saveeurope.eu), kde mohou občané podepsat petici proti takzvanému Paktu o přistěhovalectví a azylu, kterou EU představila v roce 2020. Ten označuje za nedemokratický, který zaplaví Evropu migranty a způsobí destabilizaci států i zánik evropských národů. Další zprávy o migraci, které SPD sdílí na svých stránkách, jsou informace o tom, že vláda premiéra Babiše podporuje migraci téměř miliardou korun z veřejných zdrojů, nebo že NATO je již nefungující organizací. Nedokázala totiž reagovat na výhrůžky Turecka a jejich napadání evropských států prostřednictvím migrantů. Rizika tedy SPD vidí především v záměrné islamizaci Evropy, ohrožení českého národa, zániku našich národů prostřednictvím spojování různých národností.⁶⁴

SPD vyzdvihuje či zveličuje některé procesy, a to bez doplňujícího kontextu. Například na svém facebookovém profilu politika Tomia Okamury (@tomio.cz) můžeme najít informace o snahách strany, jako příklady lze uvést: SPD prosazuje zrušení pandemického zákona, který „pošlapává práva občanů“, dalšími výrazy jsou „ukázka tyranie Bruselu“, „součástí zdegenerovaného islamizovaného Západu být nechceme“, „Piráti se Vám smějí do očí“, nebo „nejme to my, kdo se má přizpůsobovat“. V podstatě v každém facebookovém příspěvku najdeme zmínky o „špatné“ EU, a tom, jak vrátit náš stát zpět do rukou občanů a ochránit ho před „zlými“ islamisty. V profilu jsou umístěna také některá videa, například video, které má téměř 2 miliony shlédnutí a v názvu obsahuje „Multikulturní Belgie“ a „Stop imigraci“.⁶⁵

Na dalších webech Okamura šíří ničím nepodložené informace o tom, že koronavirem nakažení nelegální migranti vplouvají do Evropy⁶⁶, záměrně vyvolává paniku, strach a nenávisť pomocí sdílení mnohdy nepodložených, nesouvisejících či z kontextu vytržených událostí či informací, jak uvádí další zdroje. Podle nich například Okamura k jednomu videu, kde byla napadena žena, napsal, že ji napadli migranti. Web Polígrafo ovšem zveřejnil, že dané video se týkalo ženy, kterou z vlaku vykázal průvodčí. Do příjezdu policie se snažili ženu udržet na místě, neboť byla agresivní. Pohoršení způsobovala již ve zmíněném vlaku. Video, které sdílel a komentoval Okamura, přitom zobrazuje pouze poslední část konfliktu před příjezdem policie.

⁶⁴ SPD. Politický program SPD [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>

⁶⁵ Facebook. Tomio Okamura - SPD [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz>

⁶⁶ SPD. Nelegální imigranti nadále plují do Evropy [online]. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/nelegalni-imigranti-nadale-pluji-do-evropy/>

⁶⁷ Web Romea pak uvedl, že Okamura a SPD vyvolává nenávist i vůči Romům, přičemž využívat měl vymyšlených statistik. Podle Okamury se například zdvojnásobil počet Romů v České republice za posledních čtrnáct let a růst romské populace je proto spolu s imigrací jedním z největších problémů České republiky. Organizace Romea dokonce na Okamuru podala trestní oznámení za hanobení rasy či etnické skupiny. ⁶⁸

Závěrem je možno shrnout, že migrace v negativním smyslu slova je pro SPD v čele s Tomiem Okamurou skutečně hlavním bodem programu. Přestože má SPD i další témata, jako jsou euroskepticismus, zestátnění exekutorů, pořádání referend a jiné, v médiích je největší pozornost věnována právě aktuálnímu tématu imigrace. SPD převzala rétoriku pravicových extremistů a svými příspěvky podněcuje nenávist. Někteří členové skupiny dokonce byli za rasistické výroky odsouzeni. SPD nejenže sdílí příspěvky podněcující rasovou nenávist, ale mnoho příspěvků je dokonce dezinformačních, jedná se o takzvané hoaxy.

Odborným analýzám vystupování Tomia Okamury se ostatně věnují i někteří autoři. Například Štefančík uvádí, že SPD je do určité míry možno řadit k pravicově-extremistickým stranám, což zásadně ovlivňuje právě způsob komunikace Tomia Okamury s veřejností. Pro extremistické strany je znakem, že hledají nepřítel, a toho má SPD zcela jasného. V první řadě jsou nepřitelem migranti. Okamura hovoří o přímé demokracii, ve svých projevech často používá slovo „parazit“ a současnou politickou elitu označuje za „mafii“. Ve většině myšlenek převažuje dichotomie: na jedné straně „my“, ti dobří, naše krajina a naši občané, na straně druhé nepřátelé, migranti, teroristi. Způsob, jakým Okamura o migrantech hovoří, je mimořádně extremistický, s expresivními vyjádřeními. ⁶⁹

⁶⁷ iDnes. Migranti napadli ženu, napsal Okamura k videu. Naní to pravda, tvrdí web [online]. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/migranti-lisabon-portugalsko-napadeni-tomio-okamura.A200705_161821_domaci_aug

⁶⁸ Romea. Okamura opět vyvolává nenávist proti Romům, tentokrát používá vymyšlené statistiky [online]. 2015 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/okamura-opet-vyvolava-nenavist-proti-romum-tentokrat-pouziva-vymyslene-statistiky>

⁶⁹ ŠTEFANČÍK, Radoslav. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie III*. Bratislava: Ekonóm, 2018. ISBN 978-80-225-4528-0. S. 118.

4 SPD A MÉDIA

Média mají obrovskou moc. Velmi rychlý rozvoj moderních technologií znamenal i velice rychlý rozvoj mediálního trhu. Už na konci minulého století představoval obchodní obrat světového informačního a komunikačního průmyslu 10 % světové ekonomiky. Moc médií je v současnosti pro politické strany naprosto zásadní.⁷⁰

Některé názory a hlavní myšlenky týkající se SPD již byly v předchozích kapitolách představeny. V této kapitole se ale stručně zaměřím na to, jaký vztah existuje mezi SPD a médii. V současné době globalizace jsou moderní technologie, sociální sítě a média pro šíření jakýchkoliv názorů naprosto zásadní. Stejně tak SPD média využívá ve velké míře. O hnutí SPD píšou například weby Wikipedia, Hospodářské noviny, Seznam Zprávy, Deník N, Novinky, iDnes, Parlamentní listy a další. Jak je vidět, o SPD píšou jak seriózní média, tak i některé dezinformační weby.

V médiích je SPD a výslovně Tomio Okamura vykreslován ve většině případů v negativním a radikálním pohledu. Mnoho médií, jak již bylo řečeno, se věnovalo výročním zprávám MVČR o extremismu a informaci o tom, že SPD přejalo extremistickou rétoriku. Server iRozhlas například uvedl, že na facebookovém profilu Tomia Okamury se objevil příspěvek o islamizaci Evropy, k němuž přidal snímek modlících se dětí na koberci. Okamura zmiňoval evropské státy, ale jednalo se o několik let starou fotku z muslimské školy v USA. Navíc byla zveřejněna jen část fotografie. U snímku nelze dohledat zdroj ani datum a místo pořízení.⁷¹

Jednu z nejnovějších zpráv týkající se SPD v době psaní této práce zveřejnil web Seznam Zprávy, kde se uvádí, že strana začala lákat voliče na prodejní akce s levnými potravinami. Reportérem oslovení zemědělci tento fakt hodnotí jako populismus. SPD navíc voličům posílá do schránek letáky, které více než předvolební kampaň připomínají

⁷⁰ RAMONET, Ignacio. Tyranie médií. 1. vyd. Mladá fronta, 2003, 232 s. ISBN 80-204-1037-6. S. 177.

⁷¹ iRozhlas. „Dvojitá dezinformace, manipulativní mix. Během voleb se u Okamury objevila roky stará fotka muslimů [online]. 2019 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-spd-dezinformace-manipulace-facebook-eurovolby-2019_1905301307_ako

supermarketovou nabídku.⁷² Web dokonce SPD označuje za jednoho z nejúspěšnějších dezinformátorů v České republice. Konkrétně jsou podle webu českými politiky nejčastěji šířícími dezinformace politici a europoslanci SPD: Ivan David, Tomio Okamura, Radim Fiala, Radek Rozvoral a Lubomír Novotný (aktuálně již nikoliv člen SPD, ale Jednotní). Ivan David například šířil nepravdivé informace o krádeži ochranných pomůcek Německem. Okamura je označován za „tvář dezinformačních webů“, Radim Fiala se věnuje zejména dezinformacím o šíření koronaviru a migraci.⁷³ Většina webů tedy SPD čtenářům předkládá jako dezinformátory s extremistickou rétorikou, která šíří nenávist vůči ostatním rasám a národům. Z představeného obrazu SPD v médiích vyplývá to, co uvádí někteří autoři, že střední Evropa má mnoho předností, ale v současnosti i mnoho výzev. Velkými výzvami jsou zejména globalizace, sociální koheze, demografické a klimatické změny, ale i společenská polarizace a segregace. Region střední Evropy je svědkem velké proměny migračních forem, a to od pracovní mobility až k nucené migraci uprchlíků.⁷⁴ Dezinformace šířené médii jsou skutečně zásadním problémem, neboť už Aristoteles společnost varoval, že společenské rozdíly a polarita společnosti nesou také nestabilitu.⁷⁵

⁷² Seznam zprávy. SPD tají, kdo nabídne vejce za 1,99 Kč. Je to oblbování lidí, říká zemědělec [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/spd-taji-kdo-nabidne-vejce-za-199-kc-je-to-oblbovani-lidi-rika-zemedelec-166881>

⁷³ Seznam zprávy. „Nejúspěšnější“ dezinformátoři v Česku: vyniká SPD i Ledecký [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zebricek-nejuspesnejsich-dezinformatoru-vede-spd-i-csakova-148558>

⁷⁴ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. Výzvy pro transkulturní komunikaci. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1. S. 31, 35.

⁷⁵ SYNDER, Timothy. Tyranie: 20 lekcí z 20 století. 1. vyd. Paseka prostor, 2017, překlad: Pokorný M., 120 s. ISBN 978-80-7432-838-1

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro účely této práce je zvolen kvalitativní výzkum, který je proveden konkrétně metodou polostrukturovaného rozhovoru s voliči a příznivci hnutí SPD.

Kvalitativní výzkum byl zvolen z toho důvodu, že umožňuje zkoumání vybraného sociálního jevu komplexně a do hloubky, a to i bez stanovení základních proměnných. Konkrétně polostrukturovaný rozhovor vychází z předem připraveného seznamu témat i stanovených otázek. Jedná se o jeden z hlavních dvou typů (polostrukturovaný a nestrukturovaný) hloubkových rozhovorů. Po přípravě rozhovoru následuje analýza dat, prepis rozhovoru a jeho reflexe, vyhodnocení pomocí otevřeného kódování.⁷⁶

5.1 Cíl výzkumu

V současné době je téma migrace pro společnost palčivé a problematika migrační krize rozděluje společnost na dva tábory, což může vést k její destabilizaci. Hlavním cílem této práce je v transkulturní perspektivě pokusit nalézt možnosti překračování hranic mezi voličskou skupinou a ostatní částí společnosti. Takové překračování nejprve vyžaduje hlubší poznání a přiblížení názorového stanoviska marginální skupiny na dané téma. Cílem empirického výzkumu je rozklíčovat postoje voličů k nepřijímání migrantů a vyhraněné názory na média. zjistit co je podstatou jejich názorového směřování.

5.2 Metoda výzkumu

V této práci byl pro výzkum zvolen přístup kvalitativního zkoumání. Za kvalitativní výzkum můžeme považovat jakékoli zkoumání, které se věnuje životu lidí, chování, postojů, příběhů, ale i organizacím a jejich fungování, politickým či společenským hnutím a ideologiím nebo společenským vztahům a prožívání. To je jedna z definicí kvalitativního výzkumu. Důležitou roli při určení, zda se jedná o kvalitativní nebo kvantitativní výzkum, hraje

⁷⁶ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6. S. 24, 160.

vyhodnocování analýzy sbíraných dat. Při kvalitativním výzkumu se využívají takové typy vyhodnocení, při kterých nejsou využity statistické postupy a jiné kvantitativní způsoby. V některých případech se mohou kvalitativní a kvantitativní metody vzájemně prolínat a to tak, že jsou sbírána kvalitativní data, která jsou následně klasifikována tak, že je umožněna statistická analýza.⁷⁷

Ovšem pro významnou část autorů je definice kvalitativního výzkumu, jako přístupu s absencí čísel, neuspokojivá a často je zmiňována definice významného metodologa Cresswella, který kvalitativní výzkum definuje jako proces hledání porozumění, založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného problému. Je vytvářen komplexní holistický obraz, kdy mohou být analyzovány typy textů nebo kdy výzkum informuje o názorech zkoumané skupiny a je prováděn v přirozených podmínkách.⁷⁸

Kvalitativní výzkumy většinou provádí badatelé v sociálních a psychologických vědách nebo i pracovníci v oborech, jež se zabývají chováním a fungováním jednotlivců, větších skupin nebo organizací.⁷⁹

U tohoto výzkumu jsou odborníky definované tři hlavní složky. První složkou jsou samotná data, či údaje, které jsou získávány z různých zdrojů, nicméně mezi nejobvyklejší se řadí rozhovor a pozorování. Následně je složka interpretace sesbíraných dat, kdy je tento proces nazýván „kódování“ a slouží ke konceptualizaci údajů. Poslední složka jsou zprávy, kde jsou závěry výzkumu prezentovány ve formě ústních a písemných výzkumných prací. Ty jsou poté publikovány na různých místech/událostí, záleží na vlastnostech vyvozených z výzkumného šetření.⁸⁰

⁷⁷ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x. s. 10

⁷⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4. s. 48.

⁷⁹ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x. s. 11

⁸⁰ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x. s. 12

5.3 Etické aspekty

V rámci jakéhokoli výzkumu je nutné brát zřetel i na etické aspekty výzkumu, toto platí i pro kvalitativní metodu zkoumání. Odborníci uvádějí několik základních standardů a doporučení, které vymezují, jaká pravidla by se měla ve výzkumu aplikovat. Etická rovina při výzkumu je ve vědách již dlouhá léta formulována tím, jak se ve společenských vědách vyvíjel samotný kvalitativní výzkum. Tyto principy vychází z obecných principů etiky a výzkumník musí dobře zvážit veškeré aspekty, přičemž je nevyhnutelný morální úsudek výzkumníka. Mezi důležité zásady patří zejména poučený (informovaný) souhlas, kdy se osoba zúčastní studie pouze, pokud s tím souhlasí a je znám průběh a okolnosti výzkumu. V případě nutnosti zatajení informací k výzkumu musí být po dokončení studie účastníci plně seznámeni s všemi okolnostmi. Dále je důležité účastníkům sdělit, že mají svobodu odmítnutí a mohou kdykoli ukončit svoji účast. Anonymita doplňuje soubor etických zásad výzkumu a vztahuje se k identitě účastníků, kdy by v ideálním případě výzkumník neměl znát identitu respondenta vůbec. Pokud nelze absolutní anonymitu dosáhnout, je nutné, aby identita nebyla odhalena nikomu dalšímu.⁸¹

Vždy jsem na začátku rozhovoru dbal na to, aby všichni participanti byli ujištěni, že nebude zasahováno do jejich osobních údajů a jejich anonymita bude vždy respektována. Dále jsem zmínil, že získané odpovědi konkrétních participantů budou sloužit k následnému zpracování a vyhodnocení veškerých získaných dat od jiných respondentů a získaná data budou využita pouze v rámci výzkumu a nebudou sdílena s žádnou třetí stranou.

5.4 Získávání Dat

Rozhovory proběhly celkem s 10 respondenty, přičemž jediné kritérium výběru byla věková hranice, kterou bylo dovršení 18 let respondenta. Do výzkumu byly zahrnuty výstupy ze 7 rozhovorů, 3 rozhovory byly provedeny v rámci a nebyly kompletní. Při hledání potencionálních respondentů pro výzkum byli primárně osloveni lidé z mého okolí, z nichž mi

⁸¹ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4. s. 153

někteří na základě požádání, poskytlí možnost kontaktování dalších vhodných participantů. Tento postup se ukázal jako přínosný pro hledání dalších výzkumných vzorků. V případě lidí kontaktovaných touto cestou jsem se vždy setkal s ochotou rozhovor poskytnout, bez jakékoli negativní zaujatosti k samotnému výzkumu nebo mé osobě. Při výběru participantů bylo snahou se vyvarovat možných faktorů, které by mohly ovlivnit odpovědi jednotlivých respondentů. Hlavním faktorem, který mohl omezit autentičnost a tím i výpovědní hodnotu získaných dat, jsem spatřoval ve skutečnosti, že s dotyčnými byl již navázán v nějaké míře vztah, čímž mohla být ovlivněna snaha o objektivnost k respondentům. Z toho důvodu jsem využil sociální síť Facebook, kde jsem vyhledal skupinu podporující hnutí SPD a oslovil několik členů s žádostí o poskytnutí rozhovoru. Při této fázi jsem se v rámci jedné z facebookových skupin setkal s odmítavými postoji ze strany správce. I přes snahu o vysvětlení, že se jedná o součást bakalářské práce a přiblížil jsem cíl zkoumání, kdy je snahou porozumět názorům cílové skupiny, jsem byl odmítnut s argumentací, že dnešní školství a média jsou ideologicky zamořené a skupině by to neprospělo. Nicméně v další skupině mi bylo umožněno vyhledat jiné respondenty.

Sběr dat probíhal nepravidelně po dobu přibližně tří měsíců a jednotliví respondenti byli s poskytnutím rozhovoru s předstihem seznámeni. Respondenti odpovídali na předem připravené a řádně otestované otevřené otázky, týkající se postojů k problematice migrace a působení médií v rámci České republiky.

5.5 Interview a struktura otázek

Interview neboli rozhovor je technika poměrně hojně využívaná na výzkumné půdě řady oborů, andragogiky, psychologie, etnografie, antropologie atd. V nich se aplikuje jak při kvalitativních, tak kvantitativních přístupech. To však určuje konkrétní podoby rozhovorů, které se liší zejména mírou standardizace. V praxi se nejčastěji můžeme setkat s podobou volného rozhovoru (neformální, nestrukturovaný), který prezentuje nejvyšší volnost při dotazování. Otázky nejsou předem dané a vznikají v průběhu rozhovoru, mnohdy respondent nemusí vědět, že je objektem výzkumného zájmu. Výhodou je vysoká míra autentičnosti výpovědi, na druhé straně je zde problémem záznam informací, a hlavně jejich vyhodnocování.

Jednotlivé případy se totiž liší jak obsahem, tak i rozsahem a je složité jednotlivé údaje rámcově utříbit a nalézt jejich základní podobu.⁸²

Na protipólu stojí druhý aplikační typ rozhovoru, který je rozhovor strukturovaný (řízený, strukturovaný s otevřenými otázkami). V tomto typu jsou již předem určeny jak otázky, tak jejich pořadí. Toto určení je spjato s určitou nevýhodou spočívající v míře formalizace, která brání tomu, aby rozhovor proběhl v přirozené atmosféře a byly získány bohatší údaje. Získaná data se ovšem mnohem lépe vyhodnocují, jelikož mají vzájemně srovnatelnou strukturu a rozsah.⁸³

Pro tuto práci byl zvolen třetí typ aplikační formy, kterým je rozhovor polostrukturovaný. Tato varianta je kombinací zmíněných krajních variant rozhovoru, kdy vyzdvihuje výhody a minimalizuje nevýhody nestrukturovaného a strukturovaného rozhovoru. Komunikace v rozhovoru může být volnější a plynulejší, přesto malá míra formalizace umožňuje snadnější třídění údajů a jejich vyhodnocení. Jako určitý aspekt standardizace se u polostrukturovaného rozhovoru objevuje předpis prostředí (například kavárna, pracovní apod.)⁸⁴

Při zkoumání metodou polostrukturovaného dotazování je nutné koncipovat soubor témat a otázek. Při formulování jednotlivých otázek je potřeba promyslet nejen jaké otázky pokládat, ale také jakým způsobem. Může se zdát, že se jedná o banalitu, nicméně tvorba otázek vyžaduje několik zásad, na které se nesmí zapomínat.

V první řadě by měly být otázky jednoduché a srozumitelné takovým způsobem, aby na ně mohl odpovědět kdokoli. Neměly by obsahovat cizí slova, odbornou terminologii a formulace, které jsou známe pouze malému počtu respondentů či odborníků v dané oblasti. Někdy se můžeme setkat s problémem v rozdílu denotací a konotací daných pojmů. Denotace je lexikální (slovníkový) význam, naopak konotace naplňuje význam na základě osobní zkušenosti a z ní vycházejících souvislostí. Dále by otázka měla být stručná, doplněná několika větami k přiblížení problému. Určitou roli má psychologická přijatelnost otázky. Tato zásada vyživá taktní formulace a eufemismy. Znepokojující či nepřiznivě situace se empaticky opisují.

⁸² REICHEL, Jiří. Kapitoly metody sociálních výzkumů. Praha: GRADA, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 110

⁸³ REICHEL, Jiří. Kapitoly metody sociálních výzkumů. Praha: GRADA, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 112

⁸⁴ tamtéž

Neptáme se vyslychavým způsobem „Kdo je migrant?“, ale zeptáme se „Co si představujete pod pojmem migrant?“. Na druhé straně na otázky, které můžeme považovat za nevhodné, se naopak doporučuje zeptat se jako na zcela běžnou záležitost. Další zásadní pravidlo pro formulaci dotazu je, že by neměl působit jakkoliv sugestivně. Je dobré se vyvarovat i formulacím s apriorním hodnocením nebo odvolávání se na celebrity nebo většiny. Významným aspektem jsou doprovodné neverbální projevy při rozhovoru se zkoumanými osobami, pro takové případy je nezbytné se silně zaměřit na sebekontrolu.⁸⁵

5.6 Charakteristika respondentů

Celkový počet osob, s kterými byl rozhovor realizován, činil 10 subjektů. Výzkumný vzorek pro tuto práci tvořilo 7 respondentů, z nichž byly tři ženy a čtyři muži. Zbývající 3 rozhovory byly vedeny v rámci ověření struktury rozhovorů a z důvodu nekomplexních odpovědí nebyly zpracovány. Věk respondentů byl různorodý, napříč věkovými hranicemi. Respondent č. 1 byl ve věku 22 let a je zaměstnaný jako průvodčí vlakových drah. Respondentem č. 2 je muž ve věku 28 let, který je také zaměstnaný, nicméně konkrétní profesi nechtěl sdělit. Další z mužského pohlaví je respondent č. 3 ve věku 31 let, zaměstnaný ve továrně, vyrábějící díly do automobilů. Poslední respondent mužského pohlaví je ve věku 52 let a je zaměstnaný jako zámečnický, v práci je uveden jako respondent č. 4. Druhou část výzkumných vzorků tvořily tři ženy, z nichž respondentka č. 5 je ve věku 29 let je zaměstnaná jako řidička taxislužby. Další žena, respondentka č. 6, je ve věku přibližně 45 let a pracuje jako administrátorka pro domlouvání obchodních schůzek. Respondentka č. 7 je prodavačkou v samoobsluze a je ve věku okolo 50 let.

⁸⁵ REICHEL, Jiří. Kapitoly metody sociálních výzkumů. Praha: GRADA, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 100

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Tato část bakalářské práce se věnuje sesbíraným datům z výzkumného šetření, respektive výsledkům, které vyplynuly z analýzy informací získaných v rozhovorech s respondenty. Při výzkumném šetření bylo cílem přiblížit a pochopit názorová stanoviska sympatizantů politického hnutí SPD k tématu migrační krize a médií.

Vzhledem k silnému akcentu tématu migrace v politickém programu hnutí jsem se nejdříve snažil od respondentů zjistit, jaký mají názor na migraci jako takovou z obecného hlediska a jaké mají postoje k různým typům migrace. Dále bylo snahou rozklíčovat, jak výrazně vyhraněné mají názory na nelegální migraci a do jaké míry se staví odmítavě vůči uprchlíkům. Otázky směřovaly na to, v čem vnímají podstatu problému přílivu ilegálních migrantů, jaká vnímají rizika pro společnost a její fungování, jaké mají zkušenosti s migranty ve svém okolí, na kolik ovlivňují jejich každodenní život, jaké mají pocity při kontaktu s cizincem apod. Jedno z dalších připravených témat byla otázka vnímání a případné spojování uprchlické krize s islámem. Zajímalo mě, co si představí pod náboženstvím islámu a do jaké míry toto vnímání souvisí s jejich postoji k uprchlíkům. Poté jsem od respondentů zjišťoval, odkud přijímají nejvíce zpráv a informací ohledně migrace, například od svého okolí, nebo v politických debatách, ve zprávách či z internetových článků a příspěvků na sociálních sítích.

Vedle zájmu o vnímání migrace byl prostor věnován také postoji k českým médiím. Zjišťoval jsem, zda respondenti považují převážnou část českých médií za kvalitní a přinášející spolehlivé informace. Zajímalo mě také, jaký mají vztah a zkušenosti s dezinformačními weby a případně, do jaké míry si ověřují informace z dalších webů. Zjišťoval jsem, jaká konkrétní média respondenti pravidelně sledují a v jaké míře sledují zpravodajství, která se týkají migrace.

6.1 Výsledky výzkumného šetření

V začátku rozhovoru jsem se respondentů zeptal, jak vnímají obecně pojem migrace a jaký na ní mají názor jako voliči SPD. Cílem otázky je zjistit, jaké mají povědomí o jiných aspektech migrace, než je pouze ta nelegální. Obecně všichni respondenti považují migraci za přirozený proces, který je znám v lidské historii už od pradávna. Někteří vidí v ekonomické migraci i přínos. Nicméně je znatelné, že pojem migrace v respondentech vyvolává zejména

vnímání pojmu jako nelegální uprchlické krize. Mnozí se po dotazu na názor na migraci obecně ihned začali vyjadřovat k uprchlické krizi. Poté jsem zmínil různé typy migrace, až tehdy mi sdělili jejich vnímání na migraci obecně.

„Migrace, tak to je teďka problém celý Evropy, že jo... Všude mají problém s těmi migranty, za mě v tom taky vidím problém... Jo tak migrace obecně, to problém, jakože není, lidi migrovali odjakživa, to je prostě normální, a zrovna v dnešní době, když je taková globalizace, cestování je tak jednoduchý, migraci prostě zabránit úplně nejde... když sem přicházejí za prací, nebo tak, tak je to v pohodě.“⁸⁶

Respondenti ve svých odpovědích hovořili o migraci jako pro lidstvo přirozeném procesu. Jejich negativní vztah k migraci zaujímají pouze v souvislosti s uprchlickou krizí, jiné typy, jako je například ekonomická migrace, uznávají za přijatelnou. Z výpovědí bylo zřejmé, že odmítavé postoje k všeobecné migraci zaujímají sugestivně a k ní apriori přikládají takové důsledky, které se podle jejich názoru vážou s migrací nelegální.

Další otázka směřovala k tématu uprchlické krize a přijímání uprchlíků do České republiky. Touto otázkou jsem se snažil zjistit, zda a v jaké míře respondenti souhlasí, či nesouhlasí s přijímáním uprchlíků z válečných oblastí. Všichni respondenti odpověděli, že pro přijímání uprchlíků nejsou vůbec, zdůvodňovali to sdělením, že se jedná z velké části o uprchlíky z muslimských zemí a jejich přijímání zásadně odmítají.

„Já jsem rozhodně proti přijímání těch migrantů, jsou to akorát všichni islamisti... To vidíš všude, narůstají teroristický útoky, seberou nám práci, no prostě celkově jsou s nimi akorát problémy...“⁸⁷

„...kdybych už teda někoho přijímal, tak rozhodně bych udělal prověrku trestní minulosti, pokud to je možné, a rozhodně bych nepřijímal mladý chlapy...jsou silný, tak by měli spíše bránit svojí zemi, když se u nich válčí. Přijmul bych třeba ženy s dětmi, který jako moc nezmůžou...“⁸⁸

⁸⁶ Respondentka č. 5, rozhovor z 6.1.2021

⁸⁷ Respondent č. 2, rozhovor z 10.12.2020

⁸⁸ Respondent č. 1, rozhovor ze dne 3.2.2021

K přijímání migrantů z válečných oblastí a poskytnutí ochranného azylu se participantů staví odmítavě. Přičemž primární kritéria pro přijetí, které někteří z dotazovaných zmínili, byla zejména čistá trestní minulost a případné přijetí by umožnili pouze například ženám s dětmi. Nicméně z výpovědí lze říci, že mají tendence odmítání uprchlíků paušalizovat, bez ohledu na to, o které konkrétní jedince se jedná. Situace, kdy by podle jejich názoru uprchlíky přijali, je čistě hypotetická a striktně se k takové možnosti vymezují.

Následovala otázka, čeho se respondenti nejvíce obávají v souvislosti s přijímáním uprchlíků, resp. s nelegální migrací. Otázka měla zjistit, jaké jsou podle respondentů klíčové negativní aspekty nelegální migrace. Respondenti jako nejzásadnější problémy zmiňovali kriminalitu, terorismus, nepřizpůsobení se ke společnosti a v poslední řadě islamizaci.

„Tak hlavně vidím problém v tom, že se nechtějí přizpůsobit našim hodnotám, nebo ať si doma dělají, co chtějí, ale jde o jejich náboženství, to je prostě zvrhlý celý... znásilňují apod. A beztak chtějí akorát šířit ten islám všude po světě, tak to asi těžko budou mít snahu se nějak přizpůsobovat...“⁸⁹

Hlavní rizika, která respondenti uvedli, jsou spjata obecně s pocitem strachu o bezpečí, případně nebezpečí rozšiřování islámu na úkor svých či národních hodnot.

V rámci rozhovoru jsem se dotazoval, zda mají osobní zkušenost s uprchlíky/muslimy, případně zda je jejich zkušenost pozitivní či negativní. Cílem bylo také zjistit, v jaké míře se podílí na utváření názoru jejich osobní zkušenost s uprchlíky, potažmo muslimy. Z odpovědí jsem se dozvěděl, že s uprchlíky osobní zkušenost neměli. Dva z respondentů odpověděli, že se ve svém okolí s cizinci setkávají, nicméně ti nejsou uprchlíky v takovém smyslu, jak jsou respondenty vnímány.

„Jo, tak já občas vozím v práci cizince, kolikrát to jsou i muslimové, ale ti tady nejsou jako uprchlíci, ale jako za práci přijeli... Občas, když je večer a je jich víc v partičce, tak se trochu bojím vidět, ale nikdy se jako nic nestalo.“⁹⁰

⁸⁹ Respondent č. 4, rozhovor ze dne 1.3.2021

⁹⁰ Respondentka č. 5, rozhovor ze dne 6.1.2021

Z odpovědí je zřejmé, že pocit strachu nepocítují na úrovni každodenního života, ale spíše na obecné, odosobněné rovině a tudíž lze tento strach považovat za možný vytvořený konstrukt.

Mimo zmíněných témat jsem se snažil zjistit, jaké mají respondenti povědomí o náboženství islámu a jakým způsobem vnímají jeho vyznavače a jeho samotnou podstatu. Od respondentů jsem se dozvěděl, že stoupence považují za teroristy a celkově vnímají islám jako násilné náboženství.

Druhá část rozhovorů se věnovala pohledu respondentů na česká média obecně a na jejich zkušenosti s nimi. Téma jsem otevřel otázkou: Jaký mají názor na to, jak je téma migrace zmiňováno v médiích, jaký je pro ně hlavní zdroj informací o situaci ohledně migrační krize. Hlavní cílem této otázky bylo zjistit zejména, z jakých forem sdělovacích prostředků získávají informace k dané problematice. Pro upřesnění byla položena rozšiřující otázka, zda a v jaké míře sledují obecně politické dění jiných forem, vyjma internetových zpravodajských serverů a sociálních sítí.

Všichni z dotazovaných uvedli jako hlavní zdroj zpravodajství na internetu, výjimkou byly odpovědi dvou respondentů, kteří k tomu zmínili pravidelné sledování televizních zpravodajství, zaměřených na politickou scénu a komentáře. O tématu migrace jsou nejčastěji informováni z internetových článků, z velké části se s nimi setkají v příspěvcích na sociálních sítích. Zastoupení téma migrace v televizním vysílání pozorují v minimální míře.

„Tak dneska už na televizní zprávy moc nekoukám, když máme ty chytrý telefony, tam už je všechno, vezmeš si to všude. Takže jak říkám, většinu zpráv získávám z internetových zpravodajství, jak už politiku celkově, nebo migraci. Samozřejmě není to, že bych doma neměla televizi, jo někdy, když s manželem koukáme večer na televizi, tak někdy stihneme zprávy i tam, ale v televizi mi nepříjde, že by se nějak zmiňovalo téma migrace, jen výjimečně.“⁹¹

Z uvedených příkladů získaných z odpovědí participantů můžeme vypožorovat, že respondenti vnímají migraci v přímé souvislosti s islámem, na základě převážně sledování příspěvků SPD. Příspěvky jsou mnohdy heslovitého a demagogizujícího charakteru.

⁹¹ Respondent č.6, rozhovor ze dne 7.2.2021

V závěru jsem se snažil od respondentů zjistit, jaký mají názor na dezinformace, objektivitu zpráv z internetu a celkově v mediální sféře v České republice. Zajímalo mě, jak je pro ně složité se orientovat ve velkém množství informací, které jsou skrze sociální sítě předkládány. Dva z respondentů uvedli, že vědomě nemají v podstatě žádnou zkušenost s dezinformačními weby, ostatních 5 respondentů nějakou zkušenost s těmito weby již měli.

„Jo, hele nějaký takový dezinformace jsem už četla, ale jako já vůbec nějak nedohledávám, jak jsou ty infa v článkách dohledatelná. Prostě tu podloženost informací hodnotím podle toho, jestli v tom článku autoři odkazují“.⁹²

Odpovědi jsem dostal i takové, že se dezinformacemi nesetkali.

„... tak to jsem se asi nesetkala. Já koukám hodně na televizi, ale že bych se tam setkala s nějakou nepravdivou reportáží, to si nemyslím...“⁹³

Z odpovědi je patrné, že většina respondentů se sice s hoaxy a dezinformacemi setkala, Uváděli takové weby jako je Aeronet a weby, u kterých je složitější rozpoznat objektivitu a pravdivost informací a je nutné jim věnovat více pozornosti. Mohou být právě faktorem, který přispívá k vyhraněným názorům.

6.2 Stručné shrnutí výsledků výzkumného šetření

Na základě získaných dat a jejich hluboké analýzy, závěry výzkumu vykreslují podstatu vnímání migrace, jakožto aktuálního tématu, členy či sympatizanty hnutí SPD. Dále závěry poukazují, jakou roli mají pro respondenty média a jak ovlivňují jejich názory k problematice migrace. Z výzkumu vyplývá, že na základě sledování medií je jejich první dojem k tématu migrace odmítavý, nicméně u respondentů byly zcela opomenuty jiné pohledy na migraci než pouze jako na uprchlickou krizi.

Výzkumné otázky se poté zaměřily zejména na nelegální migraci. Následně bylo zjišťováno, koho si představují pod pojmem uprchlík/ nelegální migrant. Tento termín v nich evokuje členy migrační vlny z muslimských zemí, s čímž se pojí jejich vnímání muslimů jako

⁹² Respondentka č.5, rozhovor ze dne 6.1.2021

⁹³ Respondent č. 7, rozhovor ze dne 18.1.2021

nebezpečné, ohrožující komunity. Veškeré respondenty zmiňované problémy/rizika nespočívají v migračních vlnách jako takových, ale podstata jejich obav tkví v přesvědčení o ohrožujícím chováním jednotlivců, kteří se hlásí k islámu. Respondenti na otázku vnímání pojmu uprchlík vždy zmiňovali, že si představí muslimy jako jedince i skupiny, avšak jim připisují takové atributy chování a činů, které odpovídají charakteru radikálních fundamentalistických islamistů. Takové označení lze vnímat jako stereotypní označení pro komunitu, jimž je vlastní kulturní náboženství islám. Postupy a činy radikalizované relativně malé části vyznavačů islámu, nelze považovat za běžné chování muslimské obce.

Jako převažující zdroj informací byla uvedena sdělení, která čerpají přímo od SPD. Lze se tedy domnívat, že respondenti nemají zájem nebo nepocítují potřebu konfrontovat tyto informace s dalšími zdroji v jiných médiích. Z toho lze vyvodit skutečnost, že prezentace politických hnutí jako je SPD a dalších podobně smýšlejících skupin je v podstatě jediný zdroj informací, z kterých si konzumenti takových zpráv mohou utvářet názor jak k migraci, tak vnímání islámu.

7 ZÁVĚR

Tato práce se věnovala působení politické strany SPD v české politice a s tím souvisejícím okolnostem i způsobům získávání příznivců a voličů.

Teoretická část práce byla uvedením do problematiky a představila obecně oblast populismu i související pojmy jako radikalismus, extremismus. Právě za populistickou stranu je mnoha odborníky SPD označována. Populismus nevystupuje proti demokracii jako takové, ale jen proti jejím vybraným „nefungujícím“ aspektům. Populista usiluje o získání politické moci prostřednictvím vytváření protikladů, vždy v černobílém porovnání „dobra a zla“. Založen je na všeobecné demagogii, principu vůdcovství a odporu k postupům zastupitelské demokracie. Populistické politické strany často využívají takových aktivit a myšlenek, které spadají do kategorií radikalismu, xenofobie nebo extremismu či dokonce nacismu.

Politická strana SPD, celým názvem Svoboda a přímá demokracie, původně byla stranou Úsvit přímé demokracie, která vznikla v roce 2013. Její vůdce Tomio Okamura ale později v roce 2015 založil nové hnutí Svoboda a přímá demokracie. Preference voličů strany SPD velmi rychle rostly, až se SPD stala dokonce čtvrtou nejsilnější českou politickou stranou. SPD má v programu především zavedení přímé demokracie, důraz na tradiční hodnoty, vlastenectví. Strana se ale profiluje zejména odporem vůči imigrantům.

V teoretické části byla představena typologie pravicových a levicových stran a umístění SPD na tomto politickém spektru. Umístění SPD je diskutabilní. Velká část společnosti SPD vnímá jako radikální pravicové uskupení, ale ve skutečnosti dle MVČR nevykazuje znaky extremismu. Naopak extremismus pravicových stran se postupně z politické strany vytrácí, ale jejich rétoriku SPD přejala. V poslední zveřejněné zprávě MVČR se uvádí, že ve virtuálním prostředí dochází v posledních letech k nárůstu agresivity a šíření nenávisti.

Praktická část práce byla zaměřená na analýzu postojů a názorů příznivců SPD na téma migrace a role médií. Byla provedena metodou kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru. V rozhovorech bylo využito několik připravených otázek a témat, kterým jsem se chtěl věnovat. Tyto otázky byly během rozhovoru doplněny přidanými otázkami podle toho, jak se rozhovory s jednotlivými respondenty vyvíjely.

Cílem práce bylo přiblížit názorové směřování příznivců SPD k tématu migrace a médií. Výzkum ukazuje, že migrace pohledem stoupců politického hnutí SPD je vnímána obecně

negativně, ale jejich vyhraněný názor na problematiku se vztahuje více k odmítáním nelegální migrace a migrantů z válečných oblastí neboli uprchlíků. Mimo to je zřejmé, že jejich negativní pohled vůči migrantům má stereotypní tendence spolu s předsudky, dle kterých je v jejich očích každý muslim vnímán jako extrémistický islamista. Výzkum také ukazuje, že vnímané hrozby nejsou zcela opodstatněné a jedná se spíše o záměrně vyvolané emoce politickými lidry a jejich agendou.

Demokracie umožňuje vznik různých politických hnutí, která ovšem při možném ovládnutí moci mohou být pro společnost tak i pro jedince destruktivní. K získání voličů využívají jakékoli možné metody a postupy. Je potřeba takové rétoriky včasně rozpoznat a zabránit tím, aby se taková hnutí nestala vládnoucími a následně vedla společnost k destabilizaci. V praxi se ukázalo, že silné emoce se pojí s pocíťováním strachu, tento fakt si uvědomují i předsedové politických hnutí a využívají současné migrační krize k jejich vyvolání. Ve skutečnosti údajné ohrožení není reálným problémem a existuje jen čistě na mediální tvorbě a rétorice daného hnutí. Hnutí SPD v médiích vykresluje migraci jako negativní a ohrožující českou společnost a podporuje to demagogickým vykreslováním islámu jako nesnášenlivého náboženství.

Z pohledu transkulturní komunikace, lze překračovat vzájemně se překrývající hranice a docílit tak vzájemnému soužití dvou či více odlišných kultur, náboženství, částí společnosti apod. Překračování vzájemných hranic lze docílit na základě vytváření dobrých podmínek pro vznik vzájemného dialogu. To si ovšem bere za nutnost vymanit se ze zakódovaného vnímání „těch druhých“, kdy jsme ve vztahu na jedné straně „my“, a na té druhé „oni“, tehdy máme tendence posuzovat druhé z toho vlastního pohledu. Smysluplný dialog vyžaduje vyhnout se vzájemnému srovnávání a pokusit se si udělat náhled z té druhé strany.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

- BAČUVČÍK, Radim. *Mláďi a zralost v marketingové komunikaci*. Zlín: VeRBuM, 2014. Protipóly marketingové komunikace. ISBN 978-80-87500-50-7.
- BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3797-3.
- BEZIO, Kristin M.S. and George R. GOETHALS. *Leadership, Populism, and Resistance*. UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2020. ISBN 978-1-78898-925-2.
- DANICS, Štefan. *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.
- IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetrovatelství I*. Praha: Grada, 2005. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1212-1.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2.
- KUBÁT, Michal, Martin MEJSTRÍK a Jiří KOCIAN, ed. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5.
- LEBEDA, David. *Úvod do problematiky extremismu: příručka pro pedagogy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-394-4.
- MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4
- MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Strategie migrační politiky České republiky*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015. ISBN – 978-80-86466-83-5.
- MÜLLER, Jan-Werner. *Co je to populismus?*. Přeložil Markéta HOFMEISTEROVÁ. Praha: Dybbuk, 2017. ISBN 978-80-7438-183-6.
- OKAMURA, Tomio a Jaroslav NOVÁK VEČERNÍČEK. *Umění přímé demokracie: kam dál, Česko?*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1963-5.
- RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. 1. vyd. Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1037-6
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metody sociálních výzkumů*. Praha: GRADA, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

- SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8.
- SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1.
- Světový terorismus: encyklopedie*. Praha: Svojtka & Co., 2001. ISBN 80-7237-340-4.
- SYNDER, Timothy. *Tyranie: 20 lekcí z 20 století*. Přeložil: Martin POKORNÝ. Praha: Paseka, Prostor, 2017. ISBN 978-80-7432-838-1.
- ŠTEFANČÍK, Radoslav. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie III*. Bratislava: Ekonóm, 2018. ISBN 978-80-225-4528-0.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0.

Internetové zdroje

- Baršová, Andrea – Barša, Pavel: Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. *Středoevropské politické studie*, 8(2–3), 384–388. Získáno z <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4188>
- Centre for the Prevention of Radicalization Leading to Violence. Type sof Radicalization [online]. 2019 [cit. 5.6.2021]. Dostupné z: <https://info-radical.org/en/types-of-radicalization/>
- Centrum pro studium demokracie a kultury. Levice a pravice [online]. 2016 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/levice-pravice>
- Co je extremismus – Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 31-01-2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>
- ČT24. Ostrý jazyk znovu zabral, Okamura přivedl po Úsvitu do sněmovny i SPD [online]. 2017 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2280226-ostry-jazyk-znovu-zabral-okamura-privedl-po-usvitu-do-snemovny-i-spd>
- Euractiv. Úsvit představil eurokandidátku i program, chce referendum o euru a zpřísnění imigrace [online]. 2014 [cit. 18.6.2021]. Dostupné z: Úsvit představil eurokandidátku i program, chce referendum o euru a zpřísnění imigrace – EURACTIV.cz
- Facebook. Tomio Okamura - SPD [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tomio.cz>
- Fakulta aplikovaných věd. Politické strany [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/>

Hospodářské noviny. Pusťte Šlachtu do televize. Ať těch pět procent voličů vidí, koho vlastně ve sněmovně chtějí [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66936610-pustte-slachtu-do-televize-at-tech-pet-procent-volicu-vidi-koho-vlastne-ve-snemovne-chteji>

Hospodářské noviny. Šíření nenávisti přestalo být doménou krajní pravice. Podle studie ministerstva vnitra dominuje SPD [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66787140-sireni-nenavisti-prestalo-byt-domenou-tradicni-pravice-podle-studie-ministerstva-vnitra-dominuje-spd>

iDnes. Agendu extrémní pravice převzala SPD, píše vnitro ve zprávě [online]. 2019 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spd-ministerstvo-vnitra-zprava-extremismus-krajni-pravice.A180612_171121_domaci_jkk

iDnes. Migranti napadli ženu, napsal Okamura k videu. Není to pravda, tvrdí web [online]. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/migranti-lisabon-portugalsko-napadeni-tomio-okamura.A200705_161821_domaci_aug

iDnes. Politická mapa podle čtenářů: Úsvit a ANO neuchopitelní, o KSČM máte jasno [online]. 2016 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/politicky-kompas-prvni-zjisteni.A160911_141109_domaci_jw

iRozhlas. ‚Dvojitá dezinformace, manipulativní mix.‘ Během voleb se u Okamury objevila roky stará fotka muslimů [online]. 2019 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-spd-dezinformace-manipulace-facebook-eurovolby-2019_1905301307_ako

iRozhlas. Vláda schválila zprávu o extremismu, podle níž Okamurova SPD zastínila radikální pravici [online]. 2019 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zprava-projevech-o-extremismu-2018-vlada-schvaleni-xenofobie-rasismus-spd-tomio_1904292110_pla

KUBÁNEK, Martin. Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské politické studie* [online]. 2016, XVIII(4), 319–353 [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: doi:10.5817/CEPSR.2016.4.319

Lidovky. Poslanci Okamura a Fiala odešli z Úsvitu. Zakládají nové hnutí [online]. 2015 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/okamura-a-fiala-odesli-z-usvitu-a-zakladaji-nove-hnuti.A150505_115221_ln_domov_ELE

Migrace online. Volby do Evropského parlamentu: Co říkají programy českých politických stran o integraci cizinců? [online]. 2019 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/volby-do-evropskeho-parlamentu-co-rikaji-programy-ceskych-politickych-stran-o-integraci-cizincu>

Ministerstvo vnitra ČR. Výroční zprávy o extremismu a koncepcce boje proti extremismu [online]. 2020 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

Novinky. Úsvit přímé demokracie: Program pro květnové EU volby [online]. 2014 [cit. 6.6.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/usvit-uz-nebude-tomia-okamury-jeho-jmeno-z-nazvu-zmizi-229972>

Politický slovník. Populismus a politik populist [online]. 2021 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/populismus-a-politik-populista/>

Reflex. Je Okamurova SPD extrémní pravice? A je to vůbec pravice? [online]. 2017 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/volby-volby-2017/83517/je-okamurova-spd-extremni-pravice-a-je-to-vubec-pravice.html>

Romea. Okamura opět vyvolává nenávisť proti Romům, tentokrát používá vymyšlené statistiky [online]. 2015 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/okamura-opet-vyvolava-nenavist-proti-romum-tentokrat-pouziva-vymyslene-statistiky>

Rozhlas Plus. Jiří Pehe: Dobrá zpráva – podpora pro krajní pravici i levici se nemění [online]. 2021 [cit. 10.6.2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jiri-pehe-dobra-zprava-podpora-pro-krajni-pravici-i-levici-se-nemeni-8450862>

Seznam zprávy. „Nejúspěšnější“ dezinformátoři v Česku: vyniká SPD i Ledecký [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zebricek-nejuspesnejsich-dezinformatoru-vede-spd-i-csakova-148558>

Seznam zprávy. SPD tají, kdo nabídne vejce za 1,99 Kč. Je to oblbování lidí, říká zemědělec [online]. 2021 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/spd-taji-kdo-nabidne-vejce-za-199-kc-je-to-oblbovani-lidi-rika-zemedelec-166881>

Sociologická encyklopedie. Levice-pravice [online]. 2017 [cit. 4.6.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Levice_%E2%80%93_pravice

SPD. Nelegální imigranti nadále plují do Evropy [online]. 2020 [cit. 11.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/nelegalni-imigranti-nadale-pluji-do-evropy/>

SPD. Politický program SPD [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/#7287>

STEM. Stranické preference [online]. 2021 [cit. 8.6.2021]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/category/stranicke-preference/page/3/>

SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH

Obrázek 1 - Základní dělení extremismu na levicový a pravicový16

Obrázek 2 - Model extremismu.....17

Přílohy:

Příloha A: Seznam otázek a okruhů pro respondent

Příloha B: Tabulka respondentů

PŘÍLOHY

Příloha A: Seznam otázek a okruhů pro respondenty

Co si představíte pod pojmem „migrace“? Jaký máte názor na migraci, jako volič SPD?

Když nyní budeme se věnovat pouze migraci nelegální, uprchlické: Jaký je váš názor na přijímání těchto uprchlíků do naší země?

Čeho se nejvíce obáváte v souvislosti s přijímáním uprchlíků, Jaké jsou podle vás klíčové negativní aspekty této uprchlické nelegální migrace?

Máte osobní zkušenost negativní nebo pozitivní s nelegálními uprchlíky?

Jaký je pro vás hlavní zdroj informací o situaci migrační krize, kde získáváte nejvíce informací?

Kde získáváte nejvíce informací o aktuálním politické a společenském dění (Jakou formu médií využíváte nejčastěji Vy? Která media považujete za nejpravdivější a důvěryhodné, bez cenzury?

Je pro Vás složité se vyznat mezi všemi zprávami, které jsou předkládány? Ověřujete i jinde důvěryhodnost informací z internetu?

Příloha B: Tabulka respondentů

Respondent	pohlaví	věk	zaměstnání
Respondent č. 1	muž	22 let	vlakový průvodčí
Respondent č. 2	muž	28 let	nesdělil
Respondent č. 3	muž	31 let	pracovník výroby automobilových dílů
Respondent č. 4	muž	52 let	zámečnick
Respondent č. 5	žena	29 let	řidička taxislužby
Respondent č. 6	žena	45 let	administrátorka
Respondent č. 7	žena	50 let	prodavačka samoobsluhy